

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נִפְלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

ימי בין המצרים שאירו את הנפש רחוקה ומתגעגעת, "חולת אהבה".
"גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם": בחדש אלול, חדש הרחמים,
באה רפואה לנפש בהרגשת קרבת ה' – המלך בשדה והוא מקבל
את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם.

[מתוך השיעור 'חשבון של אהבה']

שפטים תשפ"ב

24 תיקון בחינוך
מלכות ישראל – תיקון המדינה
מהלכה בטוהרתה להלכה למעשה

26 הסיפור החסידי
קול מן הקבר
רבי שמחה בונים מפשיסחא

28 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
שאלת הבעל שם טוב
והינוך לביטחון עצמי

**29 פאזור ל'ק'י'ס
בכניסתן לארץ**
רזי ילמד אותנו על מצוות הצבור
וכיצד מעמידים מלך

04 הצניעות לפרסום
נקודה מעובדת
מעבר הנשמה מטבע ראשון לטבע שני

05 מכתב הרב
לתחילת שנת הלימודים

07 חשבון של אהבה
הרחבת המכתב לתחילת שנת הלימודים
אהבה גלויה בחודש אלול

10 נשמות מימין ומשמאל
שיעור באגרת הקדש יג שבתניא
עבודה נשית וגברית בנשמות

21 האור הגנוז בתורה
פרקי אבות – פרק ו משנה א
רזי עולם בתוך רזי תורה

22 ראשית הגז
קדושת לוי
אהבה בדור התשובה

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראינו ולכל בית ישראל די בכל אתר ואתר. לפניכם **גליון נפלאות לפרשת שפטים**, מלא בכל טוב כתמיד.

השבוע הגליון בסימן חינוך חסידי לבני ובנות ישראל:

לרגל פתיחת שנת הלימודים, כתב הרב **מכתב נחמד לתלמידים** במוסדות החינוך, המכוון את **עבודת אלול לחשבון נפש של אהבת ה' ואהבת ישראל**. בהמשך למכתב מופיע **שיעור הרחבה קצר**, שמסביר כיצד עבודת אלול היא **אהבה שמחה**, המתבטאת בלב ערני ובדיבורי אהבה וחסד.

השיעור הארוך בחוברת הוא דוגמה יפהפיה לאופן בו **'שופכים חסידות'** היום על צעירי הצאן. שיעור מעמיק בתורתו של **רבי לוי'ק**, שנמסר לבנות תיכון, מתרגם את הדברים לעולם המושגים שלהן ומכוון **לעבודת ה' פנימית בתוך עולם 'משוגע'**.

אל תפספסו את מדור **מלכות ישראל**, שהתרחב השבוע ונוגע ב**פער בין הדרישות החריפות והבלתי-מתפשרות של התורה לבין אתגרי המציאות והצורך לשמור על בני ישראל ולהביא את דבר ה' לעולם כולו ומציע את האיזון החסידי הראוי**.

סדר לימוד לשבוע פרשת כיתצא הבעל"ט: משנה יומא פרק ב'; נ"ך יומי, ספר ישעיה פרקים לט-מה.

שבת שלום ומבורך,

המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם

שלחו הודעה לאחיה במספר 054-7827702

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

מצניעות לפרסום

הבסיס הראשוני, הקודם לאהבתו; בית שמאי קודמים לבית הלל; ובכלל, במהלך הדורות יש מעבר בעבודת ה' מקו של יראה, כיווץ והסתרה לקו של אהבה, שמחה וגילוי.

לכן, מעבר לאופיין המשתנה של נשמות פרטיות, ישנו מהלך כללי שמתחיל מטבע-ראשון של "הצנע לכת" ומסיים בטבע-שני של "אתהלכה ברחבה": עבודת ה' באמת, לא בשביל התבלטות חיצונית לעיני הזולת וגם לא בשביל טפיחה-עצמית על השכם, מתפתחת באופן המיטבי בצניעות – שפלות האדם בעיני עצמו והסתרת עבודתו ופעולותיו הטובות מעיני הזולת מאפשרות לו לעבוד באמת ולכבוד ה' בלבד. כך מורנו הבעל שם טוב החל את דרכו כצדיק נסתר, ועוד קודם לכן, בגלגולו הקודם, הוא הצטיין בהסתרת מעשיו הטובים אפילו מאליהו הנביא. אמנם, אחרי בניית יסוד העבודה כדבעי, נדרשת מהאדם תנועה הפוכה – עליו לצאת מההסתרה אל הגילוי, להפיץ תורה ולקרב את לב הבריות לאביהן שבשמים. גם אז, טבעו הראשון קיים בתוכו – לצד הגילוי לעיני כל הוא נשאר נסתר במהותו הפנימית, לצד העבודה החשופה לרבים הוא נשאר שפל, צנוע ומכוון "בלתי להוי לבדו".

הדברים נכונים באופן בולט בנוגע למלכות: המלך מתאפיין מעודו בשפלות פנימית, שצריכה להמשיך להתקיים גם כשעליו לפעול בריש גלי, להתנשא על העם ולקיים בעצמו "ויגבה לבו בדרכי הוי'". גם כשאנו רוצים לקדם את עניני מלכות ישראל, עלינו לפעול ולפרסם בכל הערוצים האפשריים, אך לשמור על צניעות אישית – לוודא בעצמנו ולהקדין לזולתנו שהאינטרס האישי שלנו 'מסולק' ולנגד עינינו עומדת אך ורק טובת הכלל (עם כל הפרטים הכלולים בו).

הנשמות מתחלקות לשני סוגים – מקו ימין ומקו שמאל. נשמות-הימין מתאפיינות באהבת ה', בפתירות, בחופש, בבטחון בה', בהתנהגות גלויה ומוחצנת וגם בקורטוב עזות וחוצפה דקדושה. נשמות-השמאל מתאפיינות ביראת ה', בסגירות, בזהירות ונטיה-לאיסור, במופנמות ובצניעות.

סימן הקדושה הוא התכללות, לכן כל סוג נשמה מכיל בתוכו משהו מתכונות הסוג השני. לדוגמה, למרות שבית הלל שמימין נוטים להקל ובית שמאי שמשמאל נוטים להחמיר – ישנם מקרים בהם בית הלל מחמירים ובית שמאי מקלים. ובכל זאת, קווי האופי הנוספים נשזרים אל תוך האופי הראשוני הבסיסי של האדם – אופי אותו חשוב שיכיר וידע כיצד נכון לעבוד עמו.

מעבר להתכללות, למרות שאדם נברא עם טבע-ראשון מסוים, פעמים רבות נדרש ממנו לעבור לטבע-שני. אין המדובר רק ב"אתכפיא", בשינוי נטיות בעיתיות וכיו"ב, אלא דווקא ב'אימות' הטבע הראשון – בבחינת היכולת להמשיך לקיים אותו בפנימיות גם כשאופי העבודה במציאות משתנה לחלוטין (והרמוז: דווקא **טבע שני** בגימטריא **אמת**).

בהקשרים רבים דווקא צד שמאל מקדים את צד ימין: בבריאת העולם קודם שם אלקים (מדת הדין) לשם הוי' (מדת הרחמים); "שמאלו תחת ראשי" קודמת ל"וימינו תחבקני"; יראת ה' היא

ב"ה, א' אלול ת'הא ש'נת ב'ן פ'רצ'י

לכל התלמידים והתלמידות החביבים, ה' עליהם יחי, המתחילים את שנת הלימודים

"מנהג ישראל תורה"^א לחזור אל ספסלי לימוד התורה בחדש אלול. "דברי תורה קולטיין"^ב ובחדש אלול (ר"ת "אנה לידו ושמתי לך"^ג) אנו 'בורחים' לעיר המקלט של התורה – קולטים את דברי התורה ונקלטים בתוכם^ד. לימוד התורה של חדש אלול נותן השראה לסיום השנה החולפת, מתוך חשבון־נפש מתאים, ולהכנה המתאימה לשנה הבאה עלינו לטובה.

אלול הוא חדש החשבון על השנה החולפת – חדש של חשבון נפש הבא בסיום השנה. כשם שכל בעל עסק עושה מאזן שנתי, כדי לדעת את הרווחים וההפסדים בשנה החולפת ולהפיק לקחים מכך לקראת שנת־עסקים נוספת, כך על כל יהודי לעשות את חשבון נפשו ממה שעבר בשנה האחרונה ולחשוב כיצד לשפר ולחדש את מעשיו ב"סוד מרע ועשה טוב"^ה בשנה הבאה עלינו לטובה.

אלול הוא גם חדש האהבה. שהרי, כידוע^ו, הסימן העיקרי של אלול "אני לדודי ודודי לי"^ז – עניינו של החדש הוא הרגשת האהבה ההדדית בין כנסת ישראל והקדוש ברוך הוא^ח, כשתנועת התשובה המתעוררת בו צריכה להיות תשובה מאהבה.

לכאורה, נדמה שאהבה וחשבון־נפש שונים מאד ואפילו הפוכים – האהבה מקיפה את הנפש באור וטוב ה', עוטפת ומחזקת, ואילו חשבון־הנפש הנוקב מעמיד את האדם ערום מול מדת הדין. אכן, בחדש אלול מתחברים שני העניינים, והרמוז:

א שו"ע אדה"ז או"ח סוף סימן קפ; תצד, טז. וראה לקו"ש חכ"ב תזריע א סעיף ב, וש"נ. ב מכות י, א.

ג שמות כא, יג. וראה פע"ח שער ר"ה פ"א; שער הפסוקים פרשת משפטים.

ד ראה לקו"ש ח"א עמ' 395 ואילך (וראה תניא פ"ה).

ה תהלים לג, טו.

ו ראה לוח "היום יום" ד"ך מנחם־אב.

ז אבודרהם סדר תפלת ר"ה ופירושה פ"א; פע"ח שער ר"ה פ"א; שער הפסוקים עה"פ; ב"ח או"ח סי' תקפא ד"ה "והעבירו".

ח שיר השירים ו, ג.

ט ראה גם שיעורי שבת עקב השתא (החלק הנדפס בגליון נפלאות ראה).

אהבה-חשבון עולים חדש אלול.

חשבון הנפש העיקרי של אלול, המביא לתשובה מאהבה, הוא חשבון בנוגע למדת האהבה עצמה, במגמה לשוב בתשובה בענין האהבה עצמה. כלומר, תכלית חדש אלול, עם כל חשבון הנפש שלו, הוא התחזקות דווקא במדת האהבה – אהבת ה' ואהבת ישראל, שהן העצם של היהודי.

את האהבה מגלים על ידי נתינה "איש לרעהו ומתנות לאביונים" (ר"ת אלול^א), כפי שרמזו גם בביתו ממנו יוצא צירוף שם הוי' המאיר בחדש אלול^ב – "וצדקה תהיה לנו כי"^ג. אם כן, בחזרה לבית המדרש בחדש אלול יש להתחזק בלימוד "תורת חסד"^ד – תורה שבאה לחזק את האהבה ועשית החסד איש לרעהו.

זו צריכה להיות האוירה במוסדות הלימוד שלנו: מוסדות המושתתים על אהבה בין כל אנשי הצוות והתלמידים ומתוך כך נתינה של המורים לתלמידים, בגשמיות וברוחניות, ועזרה של התלמידים איש לרעהו, בגשמיות וברוחניות (וממילא גם נתינה של התלמידים למורים, שהרי "הרבה למדתי מרבותי, ומחברי יותר מרבותי, ומתלמידי יותר מכולן"^ה).

הנהגה זו, היא סגולה בטוחה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות ורוחניות!
בברכת הצלחה בלימודים, שתהיו חסידים יראי-שמים ולמדנים^ו, וכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

י אסתר ט, כב.

יא ערוגת הבשם בשם ספר אמרכל; לקו"ש ח"ב עמ' 396. ובכ"מ.

יב משנת חסידים מסכת אלול פ"א מ"א.

יג דברים ו, כה.

יד משלי לא, כו.

טו תענית ז, א; מכות י, א. ובכ"מ.

טז וראה בשיעור כ"ח מנחם-אב תשע"ג, ועוד.

שיעור

אהבה גלויה בחדש אלול

חשבון של אהבה

קיצור מהלך השיעור

ביום החזרה לספסלי הלימודים, ראש חדש **אלול**, שלח הרב **מכתב לתלמידים ולתלמידות** החוזרים ללימוד התורה הקדושה – מכתב העוסק בעבודת חדש אלול, **חדש החשבון וחדש האהבה**, ובאווירה המתבקשת מתוך כך במוסדות הלימוד. בדברים לקמן יש הרחבה והעמקה ב**חשבון האהבה** בו עוסקים בחדש אלול, תוך הדגשה שתכלית החשבון היא להגיע לאהבה גלויה – הרגשת **קרבת ה'** בלב המתעורר וביטויי האהבה ב**דיבור ממותק**. האהבה הגלויה הזו, עם התשובה הנלווית אליה, היא **המרפא** לכל תחלואי ופגמי השנה שחלפה והכח לזכות אותנו ב**שנה טובה ומתוקה**.

היא תשובה מרחימו עילאה דבינה, עליה נאמר "ולבבו יבין ושב ורפא לו"^ג. ימי הריחוק מה', ימי בין המצרים בחדשים תמוז-אב, פועלים בנפש המתגעגעת לאלקות חולי אהבה, עד שהיא מבקשת "סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני"^ד ("אשיות" היינו עיסוק ב"יינה של תורה"^ה ו"תפוחים" היינו קיום מצוות בהידור). הרפואה לנפש חולת האהבה היא הרגשת הקירוב לה', "קרוב הוי' לכל קדאיו"^ו, של "אני

רפואה באלול ל"חולת אהבה"

במכתב שכתבנו לכבוד החזרה ללימודים (ונדפס לעיל) הדגש היה שב**חדש אלול**, חדש **החשבון** ו**חדש האהבה**, חשבון הנפש הוא על האהבה, אהבת ה' ("אני לדודי ודודי לי") ואהבת ישראל ("איש לרעהו ומתנות לאביונים"). חדש אלול הוא חדש הרחמים, כאשר גילוי רחמי ה' מביא רפואה לנפש – "גדולה תשובה שמביאה רפאות לעולם, שנאמר 'ארפא משובתם אהבם נדבה'^א (ותשובת **אלול**, בגימטריא **בינה**,

נערך מרשימת הרב ע"י איתיאל גלעדי. הרחבת המכתב לתחילת שנת הלימודים. א' אלול תשפ"ב – כפ"ח.
א הושע יד, ה.
ב יומא פו, א (ע"פ הגהות הב"ח).

ג ישעיה ו, י.
ד שיר השירים ב, ה.
ה שה"ש רבה א, לב ועוד.
ו תהלים קמה, יח.

ביטוי בדברי אהבה וחסד^ד – הכל בסוד "באו **חשבון** [אהבה שמחה, כנ"ל, ומתוך כך] תבנה ותכונן עיר [לשון התעוררות, ולבי ער'] סיחון [לשון שיחה נאה]^ה, שיחה בין רעים ודודים, עד לסוד הזיווג המכונה גם הוא דיבור^ו"]^ז.

ורמז: "חשבון... עיר סיחון" עולה הלכה פעמים אהבה. מכיון שב"חשבון... עיר סיחון" יש אהבה אותיות ממוצע כל אות הוא הלכה. ה'הלכה' של חדש אלול היא אהבה באופן של "חשבון... עיר סיחון" – אהבה שמחה המתגלה בלב עד ובדבור ראוי.

לאהוב מרחוק ומקורב

נמצא שיש שתי בחינות אהבה – אהבה מרחוק ואהבה מקורב. בגימטריא, **אהבה מרחוק** ועוד **אהבה מקורב** עולות **יום** פעמים **אחד**, בסוד "ויהי ערב [אהבה מרחוק] ויהי בקר [אהבה מקורב] יום אחד [האהבה של 'אחד היה אברהם]^{כא}, 'אברהם אהבי^{כב}"]^{כג}.

דווקא האהבה מרחוק, אהבה של "חולת אהבה", היא הרקע לאהבה הגדולה מקורב של חדש אלול. "מנהג ישראל תורה" ללמוד בימי אלול תקוני זה^{כד} – עיסוק ברזין דרזין לו מסוגל דווקא מי ש"לבו דואג בקרבו"^{כה}. **הדאגה** שלפני אלול היא הרקע לגילוי **האהבה** באלול עצמו, כשהכלי לכך הוא לימוד דברי **אגדה** (בהם טמונים כל הסודות) המושכים את הלב^{כו} להרגיש "קרבת אלהים לי טוב"^{כז}.

על כל מה שנתבאר עד כה יש לדרוש את

לדודי ודודי לי". שיא הקרבה לה' הוא בעשרת ימי תשובה, עליהם נאמר^א "דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב"^ב. כידוע, י ימי התשובה רמוזים ב"י של "אני לדודי ודודי לי"^ג והקירוב שבהם הוא שיא תהליך התקרבות שמתחיל באלול – הזמן בו "המלך בשדה" והוא "מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם".

אהבה שמחה

כשהנפש "חולת אהבה", משום שכל אהבת ה' היא געגועים מרחוק בלבד, אין באהבה זו שמחה גלויה. תכלית החשבון של חדש אלול היא להגיע לאהבה מקורב, כפי שקוראים בסיום חדש אלול – ב"פרשת התשובה"^א – "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו"^ב (פסוק **היסוד** של ספר התניא^א). האהבה הגלויה, מתוך קירוב, היא אהבה שמחה מאד. השמחה היא סימנה של האהבה הרצויה והחשבון אודות האהבה של אלול צריך לבחון עד כמה האהבה היא שמחה, והרמז: **אהבה שמחה** בגימטריא **חשבון**.

החוויה הפנימית של הנפש בהיותה "חולת אהבה" היא בכי במסתרים על הגלות – "במסתרים תבכה נפשי מפני גוה"^א מפני גאוותן של ישראל שנטלה מהם ונתנה לאומות העולם"^ב. כשזוכים לשמחה של אהבה החוויה הפנימית היא התעוררות הלב, "לבי ער"^ג, והאהבה באה לידי

ה'הלכה' של אלול היא אהבה שמחה המתגלה בלב ער ובדבור ראוי

יד שכינה ביניהם פ"ב ועוד.
יח בבא בתרא עח, ב.
יט ע"פ כתובות יג, א.
כ במדבר כא, כז.
כא יחזקאל לג, כד.
כב ישעיה מא, ח.
כג בראשית א, ה.
כד כף החיים ס' תקפא ס"ק ז.
כה חגיגה יג, א.
כו יומא עה, א.
כז תהלים עג, כח.

ז ראש השנה יח, א.
ח ישעיה נה, ו.
ט ראה ר"ח שער התשובה פ"ד.
י לקו"ת ראה לב, א.
יא דברים ל, א'י.
יב שם פסוק יד.
יג שער ספר התניא (ובפרקים יד"ח ו"כה).
יד ירמיה יג, יז.
טו חגיגה ה, ב.
טז שיר השירים ה, ב (וראה בשיעור כ"ו מנ"א השתא – נדפס בגליון ראה).

שמחה על הקירוב העצום והאהבה הרבה לה' ולישראל, כנ"ל.

האיזון בין שתי תנועות הנפש משתנה עם הזמן. בעבר התחושה העיקרית עם הגעת אלול היתה פחד אלקים מפני הימים הנוראים הבאים, "זוחלים ורועדים מיום בואך"^{לח}, עד שכבר בשבת מברכין אלול 'אפילו הדגים בנהר רועדים'^{לט}. מאז הופעת מורנו הבעל שם טוב הולך ומתעצם מדור לדור החידוש שלו, המצפין את יראת הימים הנוראים בתוך ציפוי של אהבה ושמחה בקרבת ה'^מ – הכל בתנועת "לאכללא שמאלא בימינא"^{מא}.

גם את תנועת הנפש של בריחה לעיר מקלט באלול, המתבטאת בחזרה ל"דברי תורה קולטין", צריך לכלול בעבודה העיקרית של הפצת תורה באופן של "אתהלכה ברחבה"^{מב} השייך לנשמות מקו הימין^{מג}, המתבטא בחדש אלול במבצע שופר – להגיע לכל מקום, לתקוע בשופר ולהסביר שהמסר הפנימי של השופר הוא השתפרות ("שפרו מעשיכם"^{מד}), הכל מתוך אהבת ישראל לבבית המבטאת בדברי אהבה וחסד.

הפניה להרגשת הקירוב העצום והאהבה הרבה לה' ולישראל היא הסגולה העיקרית לברכת שנה טובה ומתוקה – "טובה" מצד ההכרה ש"טוב הוי' לכל"^{מה} ו"טוב הוי' לקו"^{מו} ו"מתוקה" מצד המתיקות שבאהבת ישראל, "כל ישראל ערבים [לחייך, ומתוקים"^{מז}] זה לזה"^{מח}.

לח סליחות ליום א'.

לט ראה מאמר מרדכי (סלאנים) מערכת רבי משה מקוברין.
מ עוד על חילוף היראה באהבה בדורות האחרונים ראה בגליון זה במדור קדושת לוי.

מא ראה זהר ח"ג קעח, א.

מב תהלים קיט, מה.

מג תניא אגרת הקדש יג – ראה בשיעור ליל שבת עקב השתא, נדפס לקמן בגליון.

מד ויקרא רבה כט, ו.

מה תהלים קמה, ט.

מו איכה ג, כה.

מז סה"ש תש"א עמ' 144 ועוד.

מח תנא דבי אליהו רבה פ"א.

פסוק הנחמה והרפואה של ישעיהו הנביא: "בורא ניב שפתים [תיקון הדיבור, 'סיחון'] שלום שלום לרחוק ולקרוב [אהבה מרחוק ואהבה מקרוב] אמר הוי' ורפאתיו [בחדש הרפואה, אלול]"^{כח}.

המתקת אלול מדור לדור

דוגמה להתקרבות מרחוק יש בעקדת יצחק, בה מתייחדים אברהם (שמדתו אהבה-קירוב) ויצחק (שמדתו יראה-ריחוק)^{כט} (עם עקדת יצחק מתעצמים במיוחד השנה, שנת תשפ"ב^ל): העקדה מתחילה ב"וירא את המקום מרחק"^{לא}, כשבמהלך כל הנסיון אהבת ה' היא מרחוק, אך על ידי העמידה בנסיון הופך ה' להיות קרוב וגלוי, "בהר הוי' יראה"^{לב} (ראית מהות האהבה של אלול). "אברהם קראו הר"^{לג} היינו בהירות האהבה של אברהם אבינו מצד עצמו, אלא שבנסיון העקדה הוא נכלל במדת היראה-הריחוק של יצחק (שעל כן כשעמד בנסיון נאמר לו "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה"^{לד}) ובתכלית העמידה בנסיון גם יצחק הגיע לשיא האהבה כאשר פשט את צווארו על גבי המזבח (והרמוז: "חולת אהבת אני" הוא כפולת 37 ו"כי חולת אהבה אני" הוא כפולת 137, גילאי יצחק אבינו ואברהם אבינו בעקדה). כמו העקדה, גם חדש אלול עצמו כולל את שתי הבחינות – "בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדה תקיעא בלבאי מסטרא דא"^{לה}. מחד, נותר בו 'רשימו' מהריחוק שקדם לו ומהבכי שהוא מעורה, ולכן נדרש^{לו} עליו "ובכתה... ירח ימים"^{לז}. מאידך, הוא חדש של אהבה רווית

כח ישעיה נד, יט.

כט ראה מעין גנים ח"א עמ' לו וש"נ.

ל שיעור ה' אלול תשפ"א (נדפס בגליון ר"ה השתא).

לא בראשית כב, ד.

לב שם פסוק יד.

לג פסחים פח, א ועוד.

לד בראשית כב, יב.

לה תניא פל"ד ע"פ זהר ח"ג עה, א.

לו ראה לקו"ת וספר הלכותים עה"פ.

לז דברים כא, ג.

נשמות מימין ומשמאל

קיצור מהלך השיעור

בליל שבת מברכין אלול מסר הרב שיעור מיוחד לבנות תיכון יעלת חן. בהמשך להילולת רבי לוי־צחק שניאורסון באותו שבוע לימד הרב מביאוריו על **התניא** – ביאור לאגרת הקדש יג (הנלמדת בשבוע הבעל"ט), העוסקת ביחס בין **סוגי הנשמות** מימין ומשמאל. **פרק א** הוא הקדמה על פסוקי הפתיחה של האגרת, עם התעכבות על המלה המיוחדת "**טובך**" ושלש הופעותיה **בתנ"ך**. **פרק ב** מגיע לתורף ההבחנה בין **נשמות של ימין ונשמות של שמאל** – תוך קישור שלהן לנשמות **זכריות** ונשמות **נקביות**. **פרק ג** עוסק כולו בנשמות שמצד שמאל ובשלש התכונות שמציין אדמו"ר הזקן כמאפיינות אותן – נושא ביאורו של רבי לוי'ק. זהו פרק גדוש '**עבודה**', כשהעיקר בו הוא הדגש על המשמעות הפנימית של **הצניעות** – עבודה **טבעית ואמתית**, ללא 'בליטות' וללא העמדות פנים (כלפי הזולת וכלפי עצמי). חן מיוחד יש במסירת דבריו העמוקים של רבי לוי'ק לנערות צעירות, תוך מגמה שהדברים יתקבלו אצלן כמוח ובלב.

– "יראיך" ו"חסים בך". "יראיך" הם בעלי היראה, השייכים לקו שמאל, וה"חסים בך" שייכים לקו ימין, אוהבי ה' שמצטיינים גם במדת הבטחון, גם הבטחון הפעיל שבספירת הנצח וגם בת־הזוג שלו שבספירת ההוד, בטחון סביל, כמו שאנחנו תמיד מסבירים². "יראיך" מופנמים יותר, עובדים את ה' בינם לבין עצמם, היראים הם הצנועים, ואילו ה"חסים בך" הם

א. "מה רב טובך"

"מה רב טובך אשר צפנת ליראיך"

אגרת הקדש יג בתניא פותחת בפסוק "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחסים בך נגד בני אדם"^א. כמו שיוסבר באריכות באגרת, יש בפסוק שני אב־טיפוס שונים ואפילו הפוכים

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. שיעור לבנות תיכון יעלת חן (ח"ב). שבת עקב, כ"ב מנחם־אב פ"ב – כפ"ח.

א תהלים לא, כ.

ב סוד ה' ליראיו ש"א פ"ו ועוד.

"יראיך" מופנמים

יותר, עובדים
את ה' בינם לבין
עצמם, ואילו
ה"חסים בך" הם
"נגד בני אדם"
- הם מראים גם
בחוץ, נגד בני
אדם, את האהבה
והבטחון שלהם

שלו מתגלה. יש למלה "טובך"
גם גימטריא מיוחדת, 37, **יחידה**
- גילוי הטוב האלקי, "טובך",
הוא ביחידה שבנפש, "יחידה"
ליחדך".^א

בספר יצירה כתוב שכל אבר
בגוף נברא עם אות מסוימת.^ב
האות ט היא כליה שמאל,
האות ו היא כליה ימין, האות
ב היא עין ימין והאות ק היא
עין שמאל. יש קשר בין הכליות
והעינים - האריז"ל אומר^ג

שהכליות של הפרצוף העליון נעשות העינים
של הפרצוף התחתון, הכליות של ז"א הן העינים
של המלכות - וכאן יש, לפי הסדר, 'סיבוב'
שלם שמתחיל מכליה שמאל ונשלם בעין
שמאל (מתחיל בצניעות בראש, הסוד שיתבאר
בארוכה של "הצנע לכת"^ד - חוש ההילוך
המונהג על ידי רגל שמאל, שהיא התפשטות
מכליה שמאל^ה, סוד "הולך בתום [התמימות
של ההוד]"^ו - ומסתיים בצניעות שאף אחד
לא יראה את המעשה הטוב שנעשה, כולל אני
עצמי, כדלקמן).

השנה יש עוד תופעה מיוחדת של "טובך":
הרבי אומר שבמובן מסוים החדש מתחיל כבר
משבת מברכין - כשמברכים את החדש כבר
מקבלים את פני החדש ואומרים לו "ברוך הבא",
ובמובן מסוים הוא כבר מגיע. אמרנו ששבת
היא העליה של כל מה שהיה בשבוע שלפניה,
אבל גם "מינה מתברכין כולהו יומין"^ז, כלול
בה כל מה שהיה בשבוע שאחריה. לפי זה,
בקביעות של השנה יש הכי הרבה ימים באלול

"נגד בני אדם" - הם מראים גם
בחוץ, נגד בני אדם, את האהבה
והבטחון שלהם. יש לדרוש כי
"נגד בני אדם" היינו גם מול בני
אדם המתנגדים לענין (כשגם
אמצעי התיבות "נגד בני אדם"
הם נגד) - גם כשיש התנגדות
הם לא מתביישים, הם מקיימים
את ההוראה בתחלת השו"ע
"ואל יבוש מפני המלעיגים"^ח,
אפשר להגיד אפילו בעזות ("הוי
עז כנמר"^ט) וחוצפה דקדושה^י.

יש בפסוק שני פעלים - "צפנת" ו"פעלת"
- שגם הם הפוכים אחד מהשני. "**צפנת**"
(בגימטריא **כתר**) פירושו לשמור ולהחביא משהו
- לשמור אותו צפון - ואילו "פעלת" היינו
גילוי ופעולה כלפי חוץ, "נגד בני אדם".

סודות המלה "טובך"

יש כאן מלה מאד מיוחדת - "טובך". כל
פעם שיש מלה שמסיימת בך ביחס לקב"ה
כתוב^א שזו פניה אל העצמות. על עצמות ה'
אי אפשר לומר שום דבר, הדבר היחיד שאפשר
להגיד שה' הוא טוב^ב. "טובך" היינו הטוב העצמי
של הקב"ה - שהקב"ה הוא טוב, עצם הטוב,
ה' הוא רק טוב ורק טוב הוא ה' (שהרי "לא יגרך
רע"^ג). הקב"ה ברא את העולם בשביל לגלות
את הטוב העצמי שלו בעולם - לעשות לו
יתברך דירה בתחתונים, מקום שבו העצמות

ג שו"ע או"ח א.

ד אבות פ"ה מ"ב. וראה טור או"ח א.

ה בעקבתא דמשיחא, כאשר "חוצפא יסגא" (סוטה פ"ט
מט"ו) - גם למעלותא (ראה שיחת עהה"ש תשמ"ו) -
מופיעות הנשמות שמשרש ימין דווקא, נשמות השייכות
לחסידות, ופועלות למימוש הוראת המשיח לבעל שם טוב
"יפוצו מעינותיך חוצה" (משלי ה, טז), בחץ־פה להביא את
הפה החוצה בהתפשטות להקיף הכל.

ו וראה מענות ותשובות בחקתי ע"ט (גם לגבי הבא לקמן).

ז ראה שערי אורה (אדה"א) ד"ה "רני ושמחי" פ"י ועוד.

ח ראה שיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' שכג.

ט תהלים ה, ה.

א ראה אוה"ת בלק עמ' תתקצז ועוד.

יא הושענות ליום ג'.

יב ס"פ ג' מ"א ואילך ופ"ד מ"א ואילך.

יג ראה ע"ח של"ד פ"א. קומי אורי עמ' צה ועוד.

יד מיכה ו, ח.

טו ראה רפואה שלמה ביאור ב.

טז משלי י, ט.

יז ע"פ זהר ח"ב סג, ב.

יש לאדם

התמודדות לא קלה עם היצר הרע, יש נסיונות, והרבה פעמים בן אדם נופל – בעיקר אם הוא לא מנוסה במלחמת היצר, עם היצר, אם הוא לא מנוסה במלחמת היצר, אם הוא עדיין צעיר, בגיל ההתבגרות. ה' סולח לנו כי הוא מרחם עלינו, כי הוא מבין אותנו ואת הקושי שלנו

נשמות של

ימין הן פתוחות – נשמות של אהבה, נשמות שמרגישות חופש, אלה נשמות שאוהבות טבע ויוצאות לטוילים, נשמות שיש להן גם חוצפה דקדושה, שלא שמות על שום דבר ועל אף אחד

— ראש חדש אלול הוא בשבת הבאה, אבל מכיון שמברכים אותו השבת נוספים עוד שבעה ימים, כך שיש סך הכל "טובך" ימים של אלול, 37 ימים להדגיש את הטוב העצמי של ה' ואת הקשר העצמי שלנו עם הטוב של אחי-דודי^{יח}.

פסוקי "טובך"

המלה "טובך" היא מלה נדירה. היא חוזרת רק שלש פעמים בתנ"ך, כולן בתהלים, פסוק אחד של "טובך" ושני פסוקים של "רב טובך":

חוץ מהפרק שלנו, היא מופיעה ב"אשרי", שאומרים שלש פעמים בכל יום. "אשרי" כתוב לפי סדר האלף-בית והפסוק של האות ז הוא "זכר רב טובך וביעו"^{יט}. הפעם הראשונה היא בתהלים כה — פרק חשוב, שאומרים בנפילת אפים (לפי נוסח האריז"ל) — שגם הוא לפי האלף-בית, ושם הפסוק של האות ח הוא "חטאות נעורי ופשעי אל תזכר כחסדך וזכר לי אתה למען טובך הוי"^כ. יש לאדם התמודדות לא קלה עם

היצר הרע, יש נסיונות, והרבה פעמים בן אדם נופל — בעיקר אם הוא לא מנוסה במלחמת היצר, אם הוא עדיין צעיר, בגיל ההתבגרות. יש נפילות האלה שם, "חטאות נעורים", וכאן הפסוק שמדבר עליהן — אומרים לה' "חטאות נעורי ופשעי אל תזכר", זהו חדש הרחמים והסליחות ויש קשר, ה' סולח לנו כי הוא מרחם עלינו, כי הוא מבין אותנו ואת הקושי שלנו. הזכרון שייך לדעת^{כא} ומבקשים מה' שיסיח את הדעת מהחטאים שלנו. שה' לא יזכור לנו את החטאים, אלא "כחסדך וזכר לי אתה" — שיזכור את הדברים הטובים, כמו בפסוק "זכר רב טובך". יש בדעת חסדים וגבורות, ומבקשים מה' שיסיח מהדעת את הגבורות ויזכור את החסדים, את הדברים הטובים — "למען טובך הוי", כדי שיתגלה שאתה טוב בעצם, גם כשלא מגיע לנו.

ב. ימין ושמאל – שני עובדי ה'

נשמות של ימין ונשמות של שמאל

נקרא את תחלת האגרת בפנים:

מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. הנה בכלל עובדי ה' יש ב' בחי' ומדרגות חלוקות מצד שורש נשמתם למעלה מבחי' ימין ושמאל אדמו"ר הזקן מסביר כאן שיש שני סוגי נשמות, נשמות של ימין ונשמות של שמאל, שיש להן טבע שונה. נשמות של ימין הן פתוחות — נשמות של אהבה, נשמות שמרגישות חופש, אלה נשמות שאוהבות טבע ויוצאות לטוילים, נשמות שיש להן גם חוצפה דקדושה, שלא שמות על שום דבר ועל אף אחד. כמובן, התכונות האלה יכולות ללכת גם למקומות שליליים, אבל זהו הטבע שלהן, שמאפיין את עבודת ה' שלהן. הנשמות של השמאל הן הפוכות, נשמות של יראה, נשמות של צמצום וסגירות, כמו שמיד

יח כמדובר בח"א של השיעור – נדפס בגליון ראה.

יט תהלים קמה, ז.

כ שם כה, ז.

כא תו"א (למהר"מ פאפירש) בא ד"ה "ולטוטפות".

**הוא לא משווה
כאן בין הנשמות,
אלא אומר שיש
שני סוגי נשמות
ואדם צריך להכיר
מה הוא, מה
הטבע שלו. לא
צריך לחשוב שסוג
נשמות אחד
עדיף מהשני, שני
הסוגים טובים
מאד**

בהחלט להגיד שבאופן כללי זהו ההבדל בין בנים לבנות. הביטוי הראשון שהוא יביא לגבי נשמות מקו שמאל שהן מצטיינות בצניעות. מה השבח של בת? שהיא צנועה וחסידה. קודם כל היא צנועה – הכוונה כאן באופן טבעי, לא ב'עבודה', זהו הטבע הראשון שלה, "כל כבודה בת מלך פנימה"³⁰, ורק אחר כך היא גם חסידה. בנים באופן טבעי הם יותר פתוחים, יותר בקו של השפעה ונתינה – הפסוק הוא "זכר חסדו"³¹, הזכר

שייך לחסד. ככל שמתקרבים לגאולה יש יותר התכללות – לכן יש היום בנות עם נשמות בטבע כמו של בנים ויש בנים עם נשמות בטבע כמו של בנות. זה בסדר גמור, רק צריך לדעת איך לנווט את הכוחות האלה לקדושה. בכל אופן, הוא מדבר על נשמות של ימין ושל שמאל, שבאופן טבעי מזהים אותן עם בנים ובנות.

פותחים בשמאל

רבי לוי־יצחק בעצמו, שמיד נלמד את הביאור שלו, מדבר כאן רק על הצד של השמאל. לדבי לוי־יצחק יש דבר נדיר יחסית אצל צדיקים – רשימה שבה הוא מסביר בעומק את שרש נשמתו ואת מה שעובר עליו בחיים³². שם הוא מסביר ששני הנשמות שלו שייכים לקו שמאל – בעם ישראל ימין־שמאל־אמצע הם כהן־לוי־ישראל והוא נקרא לוי, מצד שמאל, ובאותו ימין־שמאל־אמצע הם אברהם־יצחק־יעקב והוא נקרא יצחק, מצד שמאל. אם כן, הביאור שלו כאן, ביאור לצד השמאל, הוא ביאור ששייך כולו לבנות, ל"מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" –

נקרא – וגם זה בסדר גמור. הוא לא משווה כאן בין הנשמות, אלא אומר שיש שני סוגי נשמות ואדם צריך להכיר מה הוא, מה הטבע שלו. שוב, לא צריך לחשוב שסוג נשמות אחד עדיף מהשני, שני הסוגים טובים מאד.

כמו שהוא יסביר בהמשך האגרת, צריכה להיות התכללות. הדוגמה שהוא מביא, דוגמה ידועה, היא בית הלל ובית שמאי – דוגמה מובהקת לנשמות של ימין ושל שמאל³³. בית הלל הם פתוחים, הם נשמות של ימין –

מי שפתוח מתיר איסורים, נוטה להתיר – ואילו בית שמאי הם נשמות של שמאל, נוטות לאיסור. אבל יש הרבה מקרים בהם זה מתהפך – מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. יש התכללות – זהו סימן של קדושה.

בחינוך, יכולה להיות מחנכת משמאל, בקו של יראה, אצלה הכל אסור, על כל דבר היא אומרת שהוא אסור, ולעומת זאת, יש מחנכת מימין, מחנכת פתוחה, אצלה הכל מותר, הכל בסדר. אבל אם תמיד אותו דבר – זהו סימן שלא מהקדושה, אלא מהצד השני. לכן, גם אצל המחנכת הפתוחה יכול להיות פתאום ממש שממש נוגע לנשמה, שהיא אומרת שהוא ממש לא שייך, אסור לגמרי, וגם המחנכת הסגורה תפתיע את התלמידות לגבי משהו ש'זה דווקא בסדר, לא נורא'. בכל אופן, לכל אחד יש טבע ראשון שצריך להכיר. אנחנו תמיד אומרים ש־טבע שני בגימטריא אמת – אחרי הטבע הראשון, הטבע השני בא לאמת אותו, כמו שעוד נסביר.

בנים ובנות

הוא מדבר כאן על נשמות בכלל, אבל אפשר

כג תהלים מה, י"ד.

כד שם צח, ג.

כה נדפסה בריש לקולו"ו זהר ח"א.

כב ראה זהר ח"ג רמה, א ובהקדמת התניא.

ככל שמתקרבים
לגאולה יש יותר
התכללות - לכן
יש היום בנות עם
נשמות בטבע
כמו של בנים ויש
בנים עם נשמות
בטבע כמו של
בנות. זה בסדר
גמור

שמאי כבר היה כאן אב בית דין קודם - שמאי
קודם להלל. [ו"מקדימין דבריהן" לג]. נכון, בכל
מקום במשנה דברי בית שמאי קודמים לדברי
בית הלל - השמאל קודם לימין.

ג. צניעות, בכיה ולימוד בסתר

אדמו"ר הזקן אומר:

דהיינו שבח' שמאל היא מדת הצמצום
וההסתר בעבודת ה'
ואחר כך הוא מביא שלשה פסוקים, שעליהם
מרחיב הביאור של רבי לוי'ק:

"הצנע לכת"

כמ"ש והצנע לכת כו'

גם "הצנע לכת" שייך לחדש התשובה.
מי שמדפדת בלוח "היום יום" לד יודעת איך
רבי זושא מאניפולי חילק את עבודת התשובה
לחמשה פסוקים, דבר שצריך להיות גירסא
דינקותא אצל הבנות כאן. מה הוא אומר? ת -
"תמים תהיה עם הוי' אלהיך" לה; ש - "שויתי
הוי' לנגדי תמיד" ו; ו - "ואהבת לדעך כמוך" ט;
ב - "בכל דרכיך דעהו" לה; ה - "הצנע לכת
עם [הוי' לט] אלהיך". סדר התשובה שם עולה -
השיא של התשובה הוא "הצנע לכת".

כל אחת כאן תתחתן, בע"ה, בעתה ובזמנה,
ותלמד את הספר שכינה ביניהם - שם אנחנו
מסבירים בסדר עולה את עניני הנישואין,
היחסים בין בני זוג, כשהשיא הוא "הדר מצוה
צניעות" מא. ה"הצנע לכת" הוא גם תחלת

כל הקטע שייך ל"אשה
יראת הוי'" כ, שבאופן
טבעי מקבל יותר מיצחק
ולא מאברהם.

גם אדמו"ר הזקן
מתחיל להסביר את צד
השמאל, כמו בפסוק
שהוא דורש - "מה רב
טובך אשר צפנת ליראיך"
(לפני "פעלת לחסים בך
נגד בני אדם"). מתאים
דווקא לטבע של עבודת
ה' הנשית, שמתחילה מהצניעות והיראה ורק
משם מגיעה לאהבה ולחסד כד.

איפה עוד רואים שהשמאל קודם לימין כח?
הפסוק הכי עיקרי לכך הוא בשיר השירים,
"שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני" כט -
השמאל תומך את הראש
של האשה, בונה לה את
המוחין, ורק אחר כך הימין
מחבקת ומקיפה את כולה.
יש עוד פסוק שמראה
אותו סדר, גם בשיר
השירים, "עורי צפון ובואי
תימן" לא - "צפון" הוא
צד שמאל, כמו ה"צפנת"
כאן, וימין הוא צד הדרום,
שנקרא כאן "תימן", לשון
ימין.

גם בסדר של בית
שמאי ובית הלל - מי
קודם? הלל עלה מבבל לב ונהיה הנשיא, אבל

אצל החסידים
הראשונים היה
נוגע עד צפור
הנפש שלא ידעו
על המעשים
הטובים שלהם,
שהמעשים
הטובים יהיו "בלתי
להוי' לבדו"

לג עירובין יג, ב.

לד לעשרת ימי תשובה.

לה דברים יח, יג.

לו תהלים טז, ח.

לז ויקרא יט, יח.

לח משלי ג, ו.

לט כך הנוסח בפתגם "היום יום" שם ובכ"ד בדא"ח.

מ שכינה ביניהם פ"ח.

מא דרך ארץ זוטא פ"ה.

כו משלי לא, ל.

כז ראה גם בשיעור י"א מנ"א השתא - פורסם בגליון עקב.

כח ראה גם תניא פמ"ג (ועוד) על קדימת היראה לאהבה.

כט שיר השירים ח, ג (וראה שם ב, ו).

ל ראה יין משמח ח"ה שער שביעי בתורה "וימינו תחבקני".

לא שיר השירים ד, טז.

לב ראה סוכה כ, א; ספרי ברכה לו.

מהו 'חיצון'? אחד שבוטל ומבליט את עצמו. בחב"ד שונאים 'בליטות' – זו הזדהות עם הטבע הנשי הצנוע

ובליטות. איפה רואים שבשביל אמת צריך שפלות? "משה אמת ותורתו אמת"^מ והוא הענו מכל אדם^מ. ענו, כמו שרש"י מסביר, הוא "שפל וסבלן". משה רבינו בטוח שאם מישהו אחר היה מקבל את הכוחות שהוא קבל – הוא היה משתמש בהם טוב יותר^מ. לכן משה גם מסרב בהתחלה לקבל את השליחות ומתווכח על כך שבוע שלם^מ (וכמוהו נהגו עוד צדיקים). מתוך השפלות שלו משה עושה את הדברים באמת.

שרש נשמת הבעל שם טוב

בעצם, זהו ממש אחד מיסודות החסידות. אנחנו אוהבים לדבר^ב על שרשים שונים של נשמת מורנו הבעל שם טוב. אחד השרשים שמזכירים^ב הוא צדיק נסתר בצפת, בזמן של האריז"ל, שגזרו מהשמים שאליהו הנביא יבוא ללמד אותו רזין דאורייתא בזכות מצוה גדולה מאד שהוא עשה ביום הבר־מצוה שלו. אליהו הנביא נשלח אליו, אבל לא ידע מה היתה מצוה, ואמר לו שהוא ילמד אותו אבל מבקש ממנו שיאמר לו מה המצוה שעשה. היהודי ענה – 'את המצוה עשיתי רק בשביל הקב"ה, ולא בשביל אף אחד אחר, ולא אגלה מה עשיתי, גם אם לכן לא תלמד אותי'. מהתשובה הזו נעשה רעש גדול בשמים, שלחו את אליהו הנביא ללמד אותו. בסופו של דבר, הוא התגלגל במורנו הבעל שם טוב^ב.

גם הבעל שם טוב היה בתחלה צדיק נסתר, זהו הטבע הראשון שלו, ואחר כך נגזר עליו

העבודה, כמו שהסברנו ביחס לנשמות מקו שמאל בכלל ולנשים בפרט, וגם השיא שלה בכמה הקשרים.

מה ההסבר ל"הצנע לכת" בלוח "היום יום"? הוא כותב^{מב} שאצל החסידים הראשונים – תלמידי הבעל שם טוב ובעיקר

הכוונה שם לחסידי אדמו"ר הזקן – היה נוגע עד צפור הנפש שלא ידעו על המעשים הטובים שלהם, שהמעשים הטובים יהיו 'בלתי להוי' לבדו^{מב} ושאלו אחד אחד לא ידע מהם.

אצל חסיד חשוב לעשות את הדברים באמת, לשם שמים, לא בשביל שמישהו אחר ידע מהם וישבח אותי. מישהו אחר יכול להיות גם אני בעצמי, לא לעשות בשביל שאוכל לתת לעצמי טפיחת־כתף. צריך לעשות את האמת כי היא אמת, ולא בשביל שום דבר אחר – 'איך מיין מיט אן אמת' ('אני מתכוון באמת') – שהדברים לא יהיו מעושים, לא מלאכותיים, לא חיצוניים. בחב"ד המלה הכי שנואה היא 'חיצון', כשעושים דברים בגלל תדמית חיצונית. מהו 'חיצון'? אחד שבוטל ומבליט את עצמו. בחב"ד שונאים 'בליטות' – זו הזדהות עם הטבע הנשי הצנוע, טבע של 'חותם שוקע' (בניגוד ל"חותם בולט" הגברי, שגם זקוק לחינוך לשמירת הברית, בחינת "שמור לנוקבא"^{מד} – התעצמות עם טבע השקיעה נגד הדחף לבלוט שלא במקום הקדושה, ודוק).

בשביל לעשות משהו באמת צריך שפלות עצמית וטבעית, לכן אנחנו מדברים כל כך הרבה על שפלות. לאחרונה הסברנו^{מב} שהשפלות היא לא תכונה חיצונית, איזו מדרגה, אלא היא המהות של האדם בעצמו – כשזו המהות של האדם כל מדותיו ומעשיו הם אמתיים, ללא חיצוניות

מב לוח "היום יום" ח' תשרי.

מג שמות כב, יט.

מד זהר ח"א מח, ב.

מה שיעור ד' מנ"א השתא (נדפס בגליון ואתחנן).

מו תנחומא קרח יא.

מז במדבר יב, ג.

מח ראה גם שיעור ליל שבת בהעלתך השתא (נדפס בגליון שלח) וש"נ.

מט רש"י על שמות ד, י.

נ ראה התוועדות י"ט כסלו ע"ט; כ"ג אד"ש ע"ט.

נא ראה אור ישראל ח"א עמ' קסט ואילך וש"נ.

נב ראה התמים מכתבי הגניזה החרסוניות עמ' יב.

בשביל לעשות משהו באמת צריך שפלות עצמית וטבעית, לכן אנחנו מדברים כל כך הרבה על שפלות

"שערי דמעה לא ננעלו"^{נב}. אבל, הבעל שם טוב כותב שגם בענין הזה, יש דמעות טובות שמתקבלות ויש גם דמעות שמזיקות. הדמעות צריכות להיות אמתיות, ואז הן מתקבלות, אבל אם בן אדם בוכה בחיצוניות לא רק שזה לא מועיל אלא יכול להזיק חלילה.

יש סיפור^{נט} שפעם היה חזן שעבר לפני העמוד בראש השנה – כבר חושבים כעת על התפלות של ימים נוראים – ובכה הרבה. רבי הלל מפאריטש קרא לו ואמר לו – 'אתה לא צריך לבכות, ישלמו לך...'. כל הבכי שלו היה הצגה, בשביל לעשות רושם על המתפללים. יכול להיות שאדם בוכה בשביל עצמו, להגיד לעצמו שהוא בוכה. זה בכי מלאכותי, מעושה ('אויסגעמאכט'), חיצוני.

מה הסימן של בכי אמת, בכי של "במסתרים" שלא נועד להרשים אף אחד (גם לא את עצמי)? שהדמעות באות בדרך ממילא^ס. הרבי הרש"ב מביא^{סא} שביל שבת יש דורמיטא דז' א"ס^ב, יש שינה למעלה – רבי הלל מפאריטש היה הולך לישון בזמן הזה, אך אדמו"ר הזקן היה נרדם בו ממילא. זהו הסימן לדבר אמת – שהוא בא בדרך ממילא. רואים כאן שאותו דבר יכול להיות טוב מאד או רע מאד – אם הדמעות הן אמתיות זה הכי טוב ואם הבכי הוא בחיצוניות הוא רק מזיק.

"העוסק בתורה בסתר"

הדבר השלישי שמביא אדמו"ר הזקן הוא מאמר חז"ל:

כל העוסק בתורה בסתר כו'.

כמו שעוד נדגיש, לא כתוב כאן 'כל הלומד תורה', שיכול להיות בכל מיני רמות, אלא "כל העוסק בתורה" – עיסוק בתורה הוא התבוננות

להתגלות – הטבע השני שלו, **טבע שני** בגימטריא אמת, שבא לאמת את הטבע הראשון. כלומר, להראות שהוא צדיק נסתר בעצם, וממשיך להיות ב"הצנע לכת" גם כשהוא מתגלה ואף פועל ב"אתהלכה ברחבה"^{נג} (המאפיין את הנשמות של קו הימין, כמבואר כאן בתניא^{נד}). כך, פעם מישהו שאל את אדמו"ר הזקן האם הוא צדיק גלוי או צדיק נסתר – כמובן, זו חוצפה לשאול כך... אדמו"ר הזקן ענה לו ש'אוי ואבוי לכם אם הייתי צדיק גלוי' – כלומר, גם כצדיק גלוי ומפורסם הוא נשאר צדיק נסתר.

"במסתרים תבכה נפשי"

הפסוק השני שמביא כאן אדמו"ר הזקן כדי לתאר נשמות מהשמאל הוא:

במסתרים תבכה כו'
על פי פשט,
"במסתרים תבכה נפשי"

מפני גוה"^{נה} כתוב על הקב"ה, שבוכה במסתרים "מפני גאוותן של ישראל שנטלה מהם ונתנה לאומות העולם"^{נד}. ב"בתי בראי" הקב"ה לא בוכה, "עז וחדוה במקמו"^{נה}, אבל ב"בתי גואי", במסתרים, ה' בוכה. ודאי גם יהודי עובד ה', כמו הקב"ה, בוכה על הגלות, על הגאווה של ישראל שנטלה מהם – לכן הוא מביא כאן את הפסוק. כתוב שבגלות ננעלו שערי תפלה, אבל

נג תהלים קיט, מה.

נד וראה עוד בשיעור צפרא דשבתא.

נה ירמיה יג, יז.

נו חגיגה ה, ב.

נד דברי הימים א טז, כז.

נח ברכות לב, ב.

נט ראה אהלי לויבאוויטש ח"א עמ' 293.

ס ראה בעש"ט עה"ת נח אות נט.

סא תורת שלום עמ' 13.

סב ראה הנסמן שם הערה 10.

ט (שרומזת לטוב^{טט}), היא בסוד "טוביה גניז בגויה"^ע – הטוב הפנימי גנוז בתוכה, כמו שרואים גם בצורה של ה"ט. איפה הטוב גנוז? ברחם האם, שם הוא מתפתח **ט** חדשים. יוצאת מכאן סגולה פשוטה להרבה ילדים – צניעות, "הצנע לכת".

ביאור רבי לוי'ק

כעת, אחרי כל ההקדמות, נקרא ונסביר את רוב דברי רבי לוי'ק:
הביא ג' דברים על העבודה שמבחי' שמאל שבהסתר.

כמו שהקדמנו, הוא מתמקד כאן בלהסביר את השמאל, לפי שרש הנשמה שלו: הוא כי בחי' שמאל הוא שם אלקים. השם שמופיע ראשון בבריאת העולם, בכל מעשה בראשית, הוא שם אלקים – השם של השמאל, של מדת הדין^א. זו שוב דוגמה שמתחילים בשמאל. ידוע^ב ש-אלהים בגימטריא **הטבע** – הוא הטבע הראשון שמופיע בתחלת הבריאה.

וישנו בג' מקומות במל' בז"א בבינה. לפי הקבלה, שם אלקים נמצא בשלשה פרצופים. הוא שייך לקו שמאל, בו הבינה והגבורה, והוא מופיע גם במלכות – המלכות לא מופיעה בשמאל, אך "בנין המלכות מן הגבורות"^ג, עוד לפני שנמשכים בה "חסדי דוד הנאמנים"^ד. כמו שאמרנו, המלכות היא "אשה יראת הוי'" שמתחילה מטבע של צניעות – לא משהו מלאכותי אלא שייך אליה בעצם מהותה. כעת הוא יסביר את הקבלת שלשת הפסוקים

איפה הטוב גנוז?

ברחם האם, שם הוא מתפתח **ט חדשים. יוצאת מכאן סגולה פשוטה להרבה ילדים – צניעות, "הצנע לכת"**

מעמיקה מתוך יגיעה בתורה. המקור כאן הוא מאמר חז"ל שכל מי שעוסק בתורה בסתר הקב"ה מפרסמו בגלוי^ג. חז"ל דורשים את הפסוק "חמוקי ירכיך כמו חלאים"^ד – חלאים הם תכשיטים^ה – "מעשה ידי אמן"^ה על התורה, התורה היא "מעשה ידי אמן" של הקב"ה, והיא נמשלה לירך, "מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר"^ו (ב"הצנע לכת", כפי שמביאה שם הגמרא).

מצוות תפלה תורה

מה הם שלשת הדברים שאדמו"ר הזקן מסביר כאן? [מושכל-מורגש-מוטבע?]
הדבר הראשון, "הצנע לכת", מתייחס למצוות – גמילות חסדים ומצוות בכלל. ה"לכת" היינו ההליכה בתוך המציאות, עם הרגלים, לקיים את רצון ה' – צריך לעשות זאת בצניעות. תמיד אנחנו מסבירים^ז שעיקר הצניעות הוא בהליכה, בפעולה בתוך העולם. הדבר השני, "במסתרים תכבה נפשי", שייך לעמוד העבודה. איפה בוכים? בתפלה, כמו בתיקון חצות, בו בוכים על הגלות של עם ישראל.

הדבר השלישי, "העוסק בתורה בסתר", הוא בפירוש עמוד התורה – שוב, לא רק לימוד תורה אלא עיסוק בתורה, העמקה בתורה, ששייכת להתבוננות. רבי לוי'ק יסביר שהמדרגה הזו שייכת ליסוד אמא, לרחם האם. הדגשנו שהאגרת עוסקת ב"טובך", בטוב העצמי – "אין טוב אלא תורה"^ח. המלה טוב בכלל, ובפרט האות

סט ראה בבא קמא נד, בינה, א.
ע שילוב זהר ח"א ג, א וח"ב רל, א.
עא ראה בראשית רבה יב, טו.
עב פרדס רמונים ש"ב פ"ב.
עג ע"ח שכ"ה דרוש ב ועוד.
עד ישעיה נה, ג.

סג ראה מו"ק טז, ב; מכילתא בא יג; ספרי שלח ט.
סד כפי שמביאים המפרשים עה"פ.
סה שיר השירים ז, ב.
סו מו"ק טז, א"ב.
סז ראה שיעור ח' כסלו ס"ח; י"ח אב ע"ג.
סח אבות פ"ו מ"ג; ברכות ה, א.

אומר שה' רוצה מאתנו שלשה דברים. הפסוק מתחיל "הגיד לך אדם מה טוב", הוא בא לומר מהו "טוב", מה ה"טובך" שה' רוצה, "ומה הוי' דורש ממך". אחר כך כתובים שלשת הדברים – "כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך". איך הוא מסביר?

עשות משפט הוא ת"ת כי משפט עמוּדא דאמצעייתא. [לפי נגלה משפט הוא דין, צד שמאל, אבל בפתח אליהו כתוב:] משפט איהו רחמי. ואהבת חסד, חסד. והצנע לכת עם אלקיך, גבורה].

גם כאן ה"הצנע לכת", שאמרנו שפותחים בו, בא בסוף.

במסותרים תבכה כו' הוא בז"א. [ושם הוא תבכה בכי'. יען הוא מדת הדין הקשה פחד יצחק, משא"כ במל' דינים רפין. ומכ"ש בבניה שרק דיין מתערין מינה בסופה.

עיקר הדין הקשה הוא בלב, בספירת הגבורה. במלכות יש כבר "דינא רפיא", הדינים נמתקים, ובבניה יש רק מקור לדין. הבניה מצד עצמה היא התבוננות ושמה, ורק מהחיצוניות שלה יכולים להתעורר דינים – יכולה להתעורר קפידיא במת, שבלב יכולה להפוך לכעס. יש גם כעס בקדושה, דברים שצריכים לכעוס – כמו שהוא מזכיר – אבל גם הכעס בקדושה עלול להתדרדר. גם משה רבינו כעס לפעמים, כשצריך⁹, אבל הוא גם טעה בשל כך – "בא לכלל כעס בא לכלל טעות"^{9א}. צריך לשמור את הדינים שלא יתדרדרו (כמו שאמר רבי נחמן: 'לילד מרביצים?!'^{9ב}).

ושם הוא רק הנקודות דאלקים. כידוע]. שם אלקים שבבניה, "אלהים חיים", הוא בכלל שם הוי' שקוראים אותו אלקים, כמו שיש הרבה פעמים בתנ"ך – שם הוי' עם ניקוד אלקים. כלומר, שם האלקים הוא רק הניקוד, שהוא החיות הפנימית של השם.

כל העוסק בתורה בסתר, תורה הוא יסוד

למלכות ז"א-בינה שבהם שמות אלקים, ובעצם הוא מתרגם את מה שאמרנו על שלשת הדברים ללשון הקבלה:

זהו והצנע לכת עם אלקיך הוא במל'. [והצנע לכת הוא מספר אד' מלא. שאד' אותיות דינ"א והשם הזה הוא במל'.

הוא מביא רמזים שהצניעות שייכת למלכות – דבר שהוא גם פשוט, כמו שאמרנו, שהאשה-המלכות מצטיינת בצניעות. אוהבים אצלנו בתיכון להתעסק עם עניני מלכות ישראל – כאן רואים שגם בעניני המלכות צריך "והצנע לכת". את המלך צריך לפרסם לכל בני

הדור¹⁰, בכל האמצעים האפשריים (ולצורך כך נבראו כל יכולות הפרסום הטכנולוגיות, כפי שאומר הרבי¹¹), אך מתוך צניעות אישית גדולה –

שהמפרסם לא מבליט את עצמו כלל וכלל, אלא כל הפרסום שלו עניני ומורגש מתוכו שהאינטרס היחיד שלו הוא רק טובת הכלל (וממילא טובת כל הפרטים, שהרי "כלל ופרט כלל אי אתה דן אלא כעין הפרט"¹²).

וכתיב והצנע לכת עם אלקיך, הנה כשתצרף והצנע לכת עם תיבת אלקיך, יעלה מספר שלהבת, שקאי על מל' הנבנית מהגבורות] הצניעות מעוררת את שלהבת האהבה של האשה לאיש (שמתגברת דווקא מכח הצניעות, כמו שדברנו לאחרונה¹³).

ולפי"ז יתפרש מ"ש מקודם, בפנים מובאות רק המלים "והצנע לכת", אבל הוא יסביר כעת את כל הפסוק. זהו הפסוק של "בא מיכה והעמידן על שלש"¹⁴ – מיכה

עה וראה גם שיחת ש"פ שופטים תנש"א.

עו שיחת ש"פ תרומה תשד"מ סל"ד.

עז ברייתא דרבי ישמעאל.

עח שיעור ו"א אב השתא – נדפס בגליון עקב.

עט מכות כד, א.

פ ראה תניא אגה"ק סכ"ה.

פא ספרי ממות ה.

פב שיח שרפי קדש (ברסלב) ח"א אות תפט.

יש גם כעס
בקדושה, אבל גם
הכעס בקדושה
עלול להתדרדר

הקב"ה מצמצם – מסלק את עצמו, מעלים את עצמו, כדי לאפשר לנברא מציאות. גם האדם צריך ללכת בדרכיו ולהעלים את עצמו

"שממעטים את עצמכם"^פ. המיעוט, כמו שהוא רומז כאן בהסבר לשלשת הפסוקים, צריך להופיע בכל המחשבה-דבור-מעשה. בינה"ז-א-מלכות הם גם כנגד ב"ע וכנגד מחשבה, דבור ומעשה^צ.

במעשה המיעוט הוא "הצנע לכת" – למעט את עצמי בתוך המעשים, שכמה שפחות יראו אותי, שכמה שפחות ארגיש

את עצמי.

דבור כתוב "אמור מעט ועשה הרבה"^{צא}. הפשט הוא שאם צריך לעשות – תעשה ואל תדבר, עדיף שתשתוק. אבל אפשר גם להסביר ש"אמור מעט" היינו לבטא את ה"מעט" שלי בפועל. אברהם אבינו אומר "ואנכי עפר ואפר"^{צב}, משה רבינו, שהזכרנו אותו, אומר "ונחנו מה"^{צג}, דוד המלך אומר "ואנכי תולעת ולא איש"^{צד} – התכונה של ה"מעט" מתבטאת באמירה. בכלל, שואלים, איך יתכן שמשה רבינו כותב בתורה "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה"? זה לא הפוך מהענוה?! ההסבר של רבי נחמך^{צה} הוא שאם מישהו שפל באמת, איך מייך מיט אן אמת', לא בחיצוניות, הוא יכול לומר זאת וזה לא יזיק.

אחר כך, בלימוד התורה המיעוט הוא במחשבה – לא לחשוב על עצמי, רק להתייגע בעיסוק בתורה, לא לחשוב שעשיתי משהו או מגיע לי משהו. ה"הצנע לכת" בלימוד תורה הוא שאדם שלומד תורה לא מחזיק טובה לעצמו^צ, הוא מבין שמה שזכה לו הוא לא בשביל עצמו

אבא, ועוסק בהבסתר היינו ביסוד אימא.

התורה היא חכמה, "אורייתא מחכמה נפקת"^{פג}, ובפרט היא יסוד אבא, ה"ברק המבריק על השכל"^{פד}, והלימוד שלה הוא בסתר, כינוי ליסוד אמא – עיסוק בתורה בהתבוננות עמוקה, ששייכת לבניה, ליסוד אמא.

שממעטים את עצמכם

אדמו"ר הזקן משתמש כאן במלה "צמצום" לגבי נשמות מקו שמאל. בקבלה וחסידות מסבירים^{פה} שיש שני סוגי צמצום – צמצום של סילוק וצמצום של מיעוט. צמצום של סילוק הוא הצמצום הראשון ואחריו יש בסדר השתלשלות עוד הרבה צמצומים של מיעוט האור.

הצמצום של הסילוק, בראשית הבריאה, הוא בעצם בריאת העולם במדת הדין – שם אלהים שמופיע בהתחלה. העולם מתהווה משם הוי"ב^ה, אבל כתוב בתניא^{פז} שפלא לא פחות גדול הוא שם אלקים שפועל את העלם והסתר הבורא מן הנברא. הקב"ה מצמצם-מסלק את עצמו, מעלים את עצמו, כדי לאפשר לנברא מציאות. גם האדם צריך ללכת בדרכיו^{פח} ולהעלים את עצמו – לעשות בלי שהוא נמצא כאן בכלל, בלי מודעות איך אני נראה בעיני אחרים ובלי מודעות עצמי.

אחר כך יש גם את הצמצום של המיעוט – ה' בוחר בנו "כי אתם המעט מכל העמים"^{פט},

פט רש"י שם.

צ ראה ע"ח שמ"ב פי"ג (מ"ת) ועוד.

צא אבות פ"א מט"ו.

צב בראשית יח, כז.

צג שמות טז, דח.

צד תהלים כב, ז.

צה לקו"מ קמד. ובכ"מ.

צו ע"פ סנהדרין פח, ב.

פג זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

פד תניא, אגה"ק טו.

פה לקו"ת הוספות לויקרא נג, ד. ובכ"מ.

פו תניא שער היחוד והאמונה פ"ד.

פז ראה גם תניא פמ"ט.

פח דברים ז, ז.

ומלמד אותו הלאה. להבין את כולה לאור מה שהסברנו כבר. הספקנו רק עד כאן, קראנו קצת מהאגרת עם הביאור, והיה ראוי לסיים את כל האגרת – 'עבודת בית' לקרוא את האגרת, ואי"ה אפשר שנוכח להרגיש את ה"דודי" באלול!¹

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ הנשמות משמאל מתאפיינות ביראה וצניעות הנשמות מימין באהבה, בטחון ועזות דקדושה.
- ◆ את הטוב העצמי של ה', "טובך", מקבלים ביחידה שבנפש.
- ◆ מטוב ה' לא לתת דעתו לחטאות נעורינו אלא רק לדברים הטובים.
- ◆ שני סוגי הנשמות הם טובים ועל האדם להכיר את טבעו.
- ◆ סימן הקדושה הוא התכללות: גם מחנכת 'סגורה' יכולה להפתיע בהיתרים וגם למחנכת 'פתוחה' יש דברים שעליהם לא תתפשר.
- ◆ בכללות, בנים שייכים לימין ובנות לשמאל.
- ◆ כל שמתקרבים לגאולה גוברת ההתכללות – יש בנים עם טבע נשי ובנות עם טבע גברי.
- ◆ פעמים רבות השמאל קודם לימין.
- ◆ הצניעות היא ראשית העבודה וגם תכליתה.
- ◆ לחסידים הראשונים נגע עד צפור הנפש שלא ידעו על מעשיהם הטובים.
- ◆ צניעות היא גם של האדם מפני עצמו – לעשות בלי לטפוח לעצמו על השכם.
- ◆ הגנאי הכי חריף בחב"ד הוא 'חיצון' – מי שבולט ומבליט את עצמו. כדי לפעול בצניעות ולשם שמים נדרשת מדת השפלות בנפש.
- ◆ שרש נשמת הבעל שם טוב הוא ב"הצנע לכת" – כצדיק נסתר.
- ◆ הטבע השני (ההתגלות) מאמת את הטבע הראשון (הצניעות).
- ◆ "שערי דמעות לא ננעלו" – אך אלה צריכות להיות דמעות־אמת (בעוד דמעות חיצוניות עלולות להזיק).
- ◆ הסימן של דבר אמת – שהוא קורה בדרך ממילא.
- ◆ צניעות היא סגולה לדיבוי ילדים.
- ◆ יש לפרסם את עניני מלכות ישראל בכל האמצעים – אך מתוך צניעות אישית גדולה (הנובעת מכך שאין למפרסם אינטרס אישי אלא רק דאגה לכלל).
- ◆ "עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת" היינו תפארת־חסד־גבורה.
- ◆ הדין הקשה הוא בלב – לכן גם כעס דקדושה עלול להתדרדר.
- ◆ כמו שה' מעלים את עצמו מבריאתו – כך על האדם 'להעלים את עצמו' במעשיו הטובים.
- ◆ על האדם למעט את עצמו במחשבה (לא לחשוב על עצמו), בדבור (לבטא בפה את שפלותו) ובמעשה (בפעולות בצניעות).
- ◆ מי ששפל באמת – יכול לבטא זאת בלי שהדבר יזיק.

פרקי אבות

פרק ו', משנה א'

האור הגנוז בתורה

רַבִּי מְאִיר אֹמֵר כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה
לְשִׁמְיָהּ, זֹכֶה לְדַבְרֵי הַרְבֵּה, וְלֹא עוֹד.
אֲלֵא שֶׁכָּל הָעוֹלָם כָּלוּ בְּדַאי הוּא לוֹ...
וּמַגְלִין לוֹ רִזֵּי תוֹרָה.

ניתן היה להביט ולראות בבירור מה מתרחש בכל מקום בעולם. כך גם אדם הראשון היה מביט מסוף העולם ועד סופו בזכות האור הזה. אמנם, "ראה הקב"ה שאין העולם כדאי" להשתמש באור מיוחד וגנו אותו לצדיקים. היכן ה"גניזה" של הקדוש ברוך הוא? בית גנזיו ואוצרותיו הטובים ביותר של ה' הוא התורה הקדושה, ובה הוא גנו את האור! לחכמים במהלך הדורות, העוסקים בתורה לשמה, מתגלה מהאור המיוחד הזה ובו הם יכולים לראות מסוף העולם ועד סופו – רזי עולם בתוך רזי תורה!

התורה עצמה היא אור, "תורה אור"¹, והעוסקים בה אף הם מאירים. על רבי מאיר, בעל משנתנו, נאמר שהיה "מאיר עיני חכמים בהלכה"², וכן מבואר שיש לו קשר עצמי והדוק עם משה רבינו. משה רבינו ודאי למד תורה לשמה (אותיות משה), ולכן נתגלו לו "רזי תורה" ואף "רזי עולם". מעוצם האור "קרוך עור פני משה"³ עד שהיה צריך לשים על פניו מסוה כדי להסתיר מעט מהראיה מסוף העולם ועד סופו (ראשי תבות מסוה).

"רזי תורה" הם סתרי תורה וסודותיה. רזי בגימטריא אור, "יהי אור – יהי רז"⁴. והנה המושג רזי תורה = ד פעמים אור-רז (השווה גם צפנת פענח שמשמעותו גילוי הצפון, הסוד והרז). אך יש גם "רזי עולם" דהיינו סתרי הנהגת הקב"ה את המציאות, כנוסח הוידוי "אתה יודע רזי עולם"⁵, ואמר אדמו"ר הזקן כי רזי עולם נסתרים ונעלמים יותר מרזי תורה! אכן, רזי עולם נכללים בפנימיות של רזי תורה עצמם. כך מבואר שיש שתי דרגות ברזי תורה, "רזין" ו"רזין דרזין" – ובדרגת רזין דרזין נכללים גם רזי עולם.

מסופר⁶ שהבעל שם טוב הביט בספר הזוהר ואמר מה התרחש במקום מסוים. והסביר: העולם נברא עם אור מיוחד, "האור כי טוב"⁷, ובאור זה

נערך ע"י מנחם זאב וינגרט ע"פ נר ישראל עמ' 72-73.

א. זהר ח"א קמ, א.

ב. יומא פז, ב.

ג. רשימות דברים מדור אדה"ז סה.

ד. ספר אור המאיר לר' זאב וואלף מד'טומיר, רמזי פרשת

פקודי (כח, ד).

ה. בראשית א, ד.

1. חגיגה יג, ב; בראשית רבה יב, ו.

2. וראה בעל שם טוב על התורה סי' כז, וש"נ. ובכ"מ.

3. משלי ו, כג.

4. עירובין יג, ב.

5. ראה באורך שיעור ר"ח תמוז תשע"ח.

6. שמות לד, לה.

קדושת לוי

פרשת שפטים

ראשית הגז

היא 'ראשית המציאות' – עצם הגילוי עדיין אינו מציאות ממשית אלא אור החכמה "כברק המבריק על השכל", ואילו הבינה (החשוכה יחסית לחכמה) תופסת את הברק (כאמא הקולטת את הזרע והופכת אותו ל'יש' בתוכה, 'החכמה מאין תמצא בבינה'). הממוצע המקשר ומחבר בין האין של החכמה ליש של הבינה הוא הדעת, והכוונה כאן לדעת עליון (לעומת דעת תחתון המחבר את המוחין למדות). ז"ת הן שבע המדות מחסד עד מלכות, "לך הוי' הגדלה" [החסד] והגבורה והתפארת והנצח וההוד **כי כל** [= יסוד. מדת ההתקשרות והדבקות כלשון הקדושת לוי] בשמים ובארץ לך ה' הממלכה [מלכות]².

אהבה ויראה בדור הגאולה

ושני פירושים מהי "ראשית הגז": **א.** החכמה, "ראשית חכמה"¹, ראשית הג"ר. **ב.** החסד, ראשית הז"ת (צאנך לשון יציאה לבר-החוצה, המדה הראשונה היוצאת מן המוחין), כאשר החסד מלווה את כל המדות (בסוד "יומם יצוה ה' חסדו"³, "יומא דאזיל עם כולהו יומין"), ולכן "תתן לוי", לכהן איש החסד. והנה "ראשית חכמה יראת ה'", ואילו הראשית של החסד היא האהבה (פנימיות החסד). אם כן, שני הפירושים ב"ראשית הגז"

ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תקן לוי.⁴ כותב הקדושת לוי: דהנה דוד המלך אמר לך ה' הגדולה והגבורה. דגדולה מרמז על מדת אהבה. וגבורה היא מדת יראה... וחשב דוד המלך השבע מדות וכולם נכללים בג' מדות ראשונות דכולם נכללים באיין ומן האיין באין אל בחינות יש. ויש עוד מדה אשר הוא ממוצע בין העילה לעלול דהוא המקשר האיין עם היש והוא הדעת המחבר היש אל האיין, ואם כן יש ג' מדות אשר מתוך הג' מדות יוצאים השבעה מדות והכל הם עשר מדות דהם ג' ראשונות וז' אחרונות... והנה כולם תלויין במדת יראה שהוא הראשית ראשית חכמה יראת ה' וזהו ראשית ג"ז צאנך תתן לו. או יש לומר, דהראשית מן הז' המדות היוצאות מן הג' מדות הוא האהבה והחסד דהוא גדולה בחינה ראשונה מן הז' מדות והוא הראשית. והנה הכהן הוא מרכבה לחסד דהוא מסטרא דימינא. וזהו ראשית ג"ז צאנך, רוצה לומר שהם יוצאות מן הג' מדות הראשית דהוא החסד. תתן, היינו לכהן דהוא מרכבה למדה זו.

גז רומז לעשר הספירות בחלוקה היסודית ל-ג ראשונות (ג"ר) ו-ז תחתונות (ז"ת). ג"ר הן חכמה בינה ודעת, המוחין. החכמה היא אין, "החכמה מאין תמצא"², והבינה היא יש, יחס של עילה ועלול. החכמה היא 'ראשית הגילוי' והבינה

ג דברי הימים א כט, יא.
ד תהלים קיא, י.
ה תהלים מב, ט.

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב י' אייר תשפ"ב.
א דברים יח, ד.
ב איוב כח, יב.

גורמי הגלות, היו עלילה כנ"ל, הכל לטובתם הנצחית של ישראל). בגלות "טובה תוכחת מגולה מאהבה מסתרת"¹, תוכחה מגולה הבאה מתוך אהבה מסותרת, אך בסוף הגלות הופכת האהבה לאהבה גלויה.

ידיעת החיוב

היראה, בחינת חכמה, אין, שייכת ל"ידיעת השלילה" – פסגת ידיעת ה' לפי הרמב"ם, בהפשטה אחר הפשטה, עד שכל דבר מושג בשכלנו נשלל ממנו יתברך (כי עצם ההגדרה הוא חסרון). ואילו האהבה שייכת ל"ידיעת החיוב", ידיעת ה' באופן חיובי (כאשר ה' יתברך הוא הוא מקור האהבה), כדרכו של רבי חסדאי (מדת החסד) קרשקש בספרו 'אור ה'¹⁰.

אם כן, כאשר הרמב"ם פסק את הקשר הודאי בין גאולה ותשובה, "סוף ישראל לעשות תשובה ומיד הן נגאלין" (כפי שהתבאר שמדובר על תשובה מאהבה), הוא החליט למעשה את שיטת רבי חסדאי ברה"פולוגתא הגדול שלו. כלומר, התכלית היא שהרמב"ם יודה לרבי חסדאי.

ידיעת השלילה וידיעת החיוב הן בסוד "רצוא ושוב"¹⁰. ידיעת השלילה היא בתנועה של "רצוא", עליה אחר עליה, ריצה ויציאה מכל המוכר והידוע אל הנשגב והנעלם. ידיעת החיוב היא "שוב", חזרה אל מושגי העולם שלמטה, וגילוי ה' דוקא כאן בעולם. עם כל עוצמת ה"רצוא" הנדרשת, הרי התכלית היא "שוב", "אם רץ לבך שוב לאחד", כתאוות הקב"ה "להיות לו דירה בתחתונים", על דרך ידיעת החיוב, מתוך אהבת ה' ואהבת ישראל.

ורמוז: **ראשית גז צאנך = ישראל ישראל**. "בראשית ברא אלהים" היינו "בשביל ישראל, שנקראו ראשית". הכל בשביל אהבת ישראל, והיא תכלית כוונת הבריאה להגיע לשעשועי האב עם הבן (היוצא מהגלות).

הם שתי אפשרויות במה להתחיל בעבודת ה': באופן פשוט, ככלל, התחלת העבודה היא יראה, "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה"¹¹, ואחריה מגיעה האהבה. אך גם האהבה היא ראשית, ראשית המדות, מדת אברהם אבינו הראשון, "אברהם אהבי"¹², אברהם הוא הכהן ("אתה כהן לעולם"¹³) ועליו נאמר "תתן לו".

אלא שהקדמת היראה היא הסדר הרגיל, אצל מי שהוא בבחינת צדיק, ואילו הסדר של בעל התשובה הוא בדרך כלל הפוך – מתחיל מאהבה עזה המקרבת בכח אדיר אל ה', עד ל"תשובה מאהבה". **בעל תשובה הוא איפכא מסתברא**, היפך הסברא הפשוטה של הסדר הרגיל. סדר זה של בעלי תשובה שייך במיוחד לחדש **אלול**, חדש התשובה ואהבת דודים, "**אני לדודי ודודי לי**"¹⁴.
אנו בדור התשובה, דור הגאולה, כדברי הרמב"ם "כבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין", וממילא מתחילים באהבה ואחר כך היראה! בסגנון נוסף, אצל בעל התשובה היראה כלולה בתוך האהבה ואינה צריכה להתגלות בפני עצמה. כשם שהתשובה מצדנו היא בגילוי האהבה, כך מצד ה' הגאולה היא גילוי אהבתו אלינו. אהבתנו בתשובה מאהבה מעוררת את אהבתו יתברך לגאולה שלמה. תשובה מאהבה עוקרת לגמרי את הזדונות והופכת אותם לזכויות¹⁵, עד שמתגלה ש"ישראל לא חטא מעולם" ומתברר שהחטא היה רק "עלילה" מאת הקב"ה ("נורא עלילה על בני אדם")¹⁶. וכן מצד הקב"ה: בגילוי האהבה של הגאולה מתברר שכל יסורי הגלות (שהקב"ה מתחרט שברא¹⁷, כעין חרטה על חטא) היו רק לטובתם הנצחית של בניו (וכן החטאים),

1 תניא פמ"א.

2 ישעיה מא, ח.

3 תהלים קי, ד.

4 שיר השירים ו, ג.

5 הלכות תשובה פ"ד ה"ה.

6 יומא פו, ב.

7 לפי תנחומא וישב ד.

8 סוכה נב, ב.

9 משלי כז, ה.

10 כמבואר כל זה באריכות בספר והחכמה מאין תמצא.

11 יחזקאל א, יד.

תיקון בחינוך

השפעה ממשית בקצה השני¹. ובנידון שלנו: יש להזהר מפעולות העלולות להעמיד יהודים בסכנה, בארץ או בכל מקום בעולם. גם מצוות גדולות וחשובות נדחות מפני פיקוח נפש, והוא הדין למצוות איבוד עבודה זרה. את השיקול הזה יש להעמיד תמיד בראש, שהרי החביבות ויוקר-המעלה של נפשות ישראל קודמות לקיום מצוות התורה (מלבד דין מוגדר של "הרג ואל יעבור"), כפי ש"מחשבתם של ישראל קדמה לכל דבר [גם לתורה]"!

במלים פשוטות: יש להתחשב במציאות העולם, גם אם מדובר ב"עלמא דשקרא" (בו שולטות דתות השקר המתיימרות לרשת את דת האמת). לא תמיד ניתן 'להעתיק' במדויק מה שעשו משה רבינו ויהושע בן נון בכיבוש הארץ בשעתם (באיבוד עבודה זרה ועובדיה), כמו שלא ניתן להחיל במציאות הקיימת היום

בפעם הקודמת עסקנו בחובת ביעור עבודה זרה: "וּנְתַצְתֶּם אֶת מִזְבְּחֵיכֶם וְשַׁבְּרֵתֶם אֶת מִצְבְּתֵיכֶם... וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאִבְדֵּתֶם אֶת שְׁמֵם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא"² – בארץ ישראל מצוה 'לרדוף' אחרי עבודה זרה ולטהר את כל הארץ מכל פולחן אלילי³.

אכן, כך אומרת ההלכה, אבל מהי ההלכה למעשה? לפי תנאי המציאות המוכרים, וכאשר נזכה להנהיג מדינה יהודית לפי התורה (בקרוּב ממש בע"ה), כיצד עלינו לנהוג בנושא היחס לעבודה זרה ולעובדיה (ובנושאים קרובים)? האם חובה עלינו לצאת מיד, כאן ועכשיו, למלחמת חורמה ולהשמיד 'בלי חשבון' את כל בתי העבודה הזרה בארץ ישראל?⁴

לא! ההלכה עצמה קובעת שביחסים עם אומות העולם יש להתחשב הרבה בשיקולי 'איבה'⁵, וודאי בחשש סכנה ופיקוח נפש. זהו כלל גדול בפסיקת ההלכה בכל הדורות, וודאי שהוא תקף במציאות היום, בעידן התקשורת והמידע, שיתופי הפעולה והגלובליזציה, כאשר 'אין סודות' ולכל מעשה בקצה העולם יש

ה ראה למשל בהקשר לעניני רפואה: דברי הרבי מקלויזנבורג זצ"ל בשו"ת ציץ אליעזר ח"ט סימן יז. שמירת שבת כהלכתה מהדורה חדשה מ, יז ובהערה שם. ו ראה בספר החינוך (מצוה תלו) שמצות איבוד עבודה זרה שייכת רק כאשר ידינו תקיפה (ובכלל זה יש להכניס כיום התחשבות ביחסים בין לאומיים וכדו', כמובן). כמובן, יש לחלק לפי הלכה בין מעשה שבגדר "אביזרייהו דעבודה זרה", שבו "הרג ואל יעבור", ובין שב ואל תעשה בהמנעות מלרדוף אחר עבודה זרה (וראה גם שו"ע יו"ד קנז, א בדברי הרמ"א "אם גזרו גזרה שלא לקיים מצוה עשה" וכו', ואכמ"ל). עוד יש להעיר שכאשר מדובר על מלחמה החשבונות של פיקוח נפש משתנים כמובן (כדברי המנחת חינוך מצוה תרד, ועוד), ואכמ"ל.

נערך ע"י יוסף פלאי, בעקבות הערת הרב לגליון הקודם.
א דברים יב, ג.
ב לפי הלכות עבודה זרה פ"ז ה"א.
ג חשוב להזכיר כי בתי הפולחן של הנוצרים נחשבים בפשטות כבתי עבודה זרה, ויש דיון בהלכה לגבי האסלאם.
ד וראה אנצ"ת ערך איבה, וש"נ.

את השינוי הנדרש בתודעה. כך, בסופו של דבר, גם הגויים אשר בארץ יקבלו ברצון את האמונה בה' אחד וימאסו בפולחן העבודה הזרה. בהקשר זה יש להזכיר את הפתרון המועדף לפי ההלכה (בגדר לכתחילה), שהגוי 'מבטל' בעצמו את העבודה הזרה (וכך שרידיה מותרים בהנאה).

ההשראה לכל זה היא קו החסד, כמו שהשרישה תנועת החסידות מיסודו של מורנו רבי ישראל בעל שם טוב אשר לימד "סוד מרע ועשה טוב", סוד מרע על ידי עשה טוב! אל תתעסק יותר מדי עם הרע (סוד ממנו), אלא השקע את המאמץ בעשיית טוב וקדושה (כמו בעבודת הקדש של החינוך), עד שהרע יסוד ממילא ומאליו, כחושך הנדחה מפני האור (כל זאת מבלי לטייח את הרע, כמו "האומרים לדע טוב... שמים חשך לאור"). זהו כלל גדול בפנימיות התורה: יש "לאכללא שמאלא בימינא", להכליל את הדינים של "שמאל דוחה" בחסדים של "ימין מקרבת", כך שהחסד מוביל ושולט, וכל מערכת הדינים נכללת בו (עד שפעמים רבות אינה נכרת בפני עצמה, הדינים 'מצופים' בחסדים ואינם בולטים החוצה). גם כאשר צריך לנקוט במדת הדין, צריך לשים לב שכנגד כל פעולה של דין תהיינה מאה פעולות של חסד!

כך בנוגע ל"כפיה דתית" בכלל. אמנם התורה אינה דמוקרטית סתמית, אך לא לחנם העולם כיום דורש שהכל יהיה ברצון העם. אכן, התיקון השלם הוא שתהיה הסכמה ורצון בקבלת חוק התורה, "ומלכותו ברצון קבלו עליהם".

ועוד נקודה חשובה בדרך החסידות: בתיקון השלם אין די בפעולה מעשית במישור החיצוני (עד כמה שהיא חשובה במקומה), אלא יש לפעול גם תיקון פנימי בנפש, "קשוט עצמך תחילה". אדרבה, על האדם להביט על הזולת בעין ימין, עין טובה, ולדון אותו לכף זכות, ועל עצמו להביט בעין שמאל, דין ובקורת, למצוא את החסרונות כדי לתקנם. בהקשר שלנו: יש להדגיש את העניין של ביעור עבודה זרה בנפש של כל אחד, "ובערת הרע מקרבך [בתוך לבך]!"

מיתת בית דין וכדו'. יש ציור רצוי, כמו אצל משה רבינו ואצל משיח בן דוד, ויש את המצוי שצריך להתחשב בו!

אך כעת יש להבין: האם אנו 'גונזים' לגמרי את כל ההלכות ה'קיצוניות' שאי אפשר להחיל כיום? יתירה מזו, לאחר שהכרענו להתחשב באילוצים ולוותר על קיום 'ההלכה בטהרתה' – אנו עלולים להתייאש ולוותר לגמרי, לשכוח ולהכחיש את האמת ואת החזון המשיחי המובטח "להעביר גילולים מן הארץ"! עלולים לקדש את הבדיעבד ולטהר את השרץ של העבודה הזרה. לאידך, אפשר לנקוט בגישה "הכל או לא כלום" ולוותר מראש על רעיון תיקון המדינה כל עוד אין אפשרות להשתחרר מידידת מכל האילוצים והעיכובים.

הפתרון מתחיל במושג תיקון (תיקון המדינה). המגמה היא להגיע לתיקון השלם, לא רק של 'אנשי שלומנו', לא רק של בני ישראל יושבי הארץ הקדושה, אלא "לתקן עולם במלכות שדי". איננו שוכחים לרגע את מגמת התיקון הזו (אותה מזכירים בכל יום בתפילת 'עלינו לשבח' ועוד פעמים רבות), הכוללת טהרה שלמה של העולם והאנושות מטומאת העבודה הזרה המשחיתה, כאשר ההלכה העקרונית מזכירה היטב את התביעה לתיקון שלם. החכמה הגדולה היא לדעת כיצד מגיעים לתיקון בפועל, לפי העת והשעה. לשם כך צריך תלמידי חכמים וצדיקים, ראשי בני ישראל, היודעים לנווט בין העתיד הרצוי להווה המצוי ולהצמיד את ההווה אל העתיד.

המושג הבא הוא חינוך. בהנהגת המדינה לפי התורה, יש חשיבות עצומה ל'משרד החינוך', הן ליהודים והן לגויים! יש להשקיע את מירב ומיטב המשאבים והכוחות בחינוך נרחב ויסודי לכלל יושבי הארץ, מילדים ועד זקנים – חינוך לאמונה בה' ובתורת משה עם מדות טובות וישרות. חינוך טוב מביא לתיקון אמתי ומחולל

ז ראה בספר ויואל משה שהלך בכיוון זה.

הסיפור החסידי

רבי שמחה בונים מפשיסחא | קול מן הקבר

רבי שמחה בונים בונהרד מפשיסחא נולד בשנת תקכ"ז לאביו רבי צבי הירש. כבר בילדותו התגלה כעילוי ונשלח ללמוד בישיבה במטרסדורף שבהונגריה, וכן אצל ר' מרדכי בנט בעיר ניקלשבורג. לאחר ששב לפולין, נישא לרבקה בת ר' משה מבנדין. לאחר חתונתו התקרב לחסידות בהשפעת רבי משה לייב מסאסוב והמגיד מקוז'ניץ, ונעשה לחסיד קוז'ניץ נלהב. רבי שמחה בונים נודע כחכם ומלומד גדול, והתפרנס מעבודתו כרוקח גם בעת שכיחן כאדמו"ר. בצעירותו עסק במסחר, וניהל את עסקיה של הגבירה המפורסמת תמריל ברגסון. בעבודתו זו השיב בתשובה רבים מן הסוחרים המתבוללים שפגש במערב אירופה, לאחר שהתיידד עמם ונראה כאחד מהם. לאחר תקופה בקוז'ניץ, עבר רבי שמחה בונים להסתופף בצל החוזה מלובלין ותלמידו היהודי הקדוש מפשיסחא. בשנת תקע"ד נפטר היהודי, ורבי שמחה בונים מילא את מקומו בפשיסחא. בתקופתו התרבו התלמידים בבית מדרשה של פשיסחא, וסביבו התקבצו חבורת בני עליה כדוגמת הרבי מקוצק, הרבי מאיזביצא, רבי יצחק מוורקי ועוד, אך גם גברה ההתנגדות לשיטתה השכלתנית, עד לפיוס שנערך בעת 'החתונה הגדולה באוסטילא' (לנכד ה'אוהב ישראל' מאפטא). רבי שמחה בונים – הנקרא בכבוד 'הרבי רבי בונים' – נפטר בי"ב באלול תקפ"ז ונקבר בפשיסחא. ליקוטי תורתו נדפסו בספרים "קול שמחה" ו"קול מבשר".

כשהגיעו למקום, חיפשו מעט ומצאו תחת העשבים בית קברות יהודי. חפשו עוד עד שמצאו מקום פנוי, חפרו, עשו טהרה וכל מה שצריך, וקברו את הנפטר כראוי. לאחר שסיימו את הקבורה והחלו להתרחק מהמקום, שמעו פתאום קול רעש גדול מכיוון בית הקברות. הסתכלו אחורנית, וראו את גופת חברים מושלכת על הארץ. מישהו הוציא אותו מהקבר! מוזר, וגם מפחיד... בכל אופן, הם חסידים, אמיצי לב, ולא מתפעלים יותר מדי. חזרו לבית הקברות, קברו אותו שוב, והמשיכו הלאה... ושוב קרה הדבר: רק התרחקו קצת, ושוב נשמע רעש. הסתכלו לאחור, ומצאו את הגופה מושלכת מהקבר. הבינו החברים שיש דברים בגו, חזרו לשם ואמרו כולם בקול גדול לאלו ששוכבים בבית הקברות: "כאן יש יהודי מת מצוה, וצריך לקבור אותו במקום הזה!".

פעם אחת, נסעו חבורת חסידי פשיסחא לרבי (כפי שהיה נהוג גם בחב"ד ובכל החסידויות, לנסוע חבורות חבורות). באמצע הדרך, אחד החסידים שבק חיים לכל חי במקום שומם שאין בו כל סממן של נוכחות יהודית. החסידים לא ידעו מה לעשות – יש כאן מת מצוה, צריך לטהר אותו ולקבור אותו, ואין כאן ישוב יהודי ובודאי שלא בית קברות יהודי. מה עושים? נגשו לכפר הגויי הסמוך, ודפקו על אחת הדלתות. יצא אליהם גוי מבוגר, ושאלו אותו אם ידוע לו על בית קברות של יהודים באזור. ענה להם הגוי: ידוע לי שבמקום פלוני, לא רחוק מכאן, יש בית קברות עתיק של יהודים. החסידים שמחו מאוד, ומיד הלכו לכיוון שהראה להם.

שלהם.

ודבר נוסף הבולט מן הסיפור: לא רק הרבי הצדיק שותף בדיון מול המתים. גם החסידים יודעים לעמוד בתוקף על שלהם אפילו מול טענה מיסטית הנשמעת מתוך האדמה. רבי בונים נודע כרבי פיקח, וגם חסידיו פיקחים דיים כדי לטעון את הטענות הנכונות, ולדאוג לחברם לקבר ישראל. יכולתו של רבי בונים להנחיל את האומץ והפקחות לתלמידיו, קשורה באופן מיוחד לניצחון השמימי בוויכוח: הניצחון קשור במידת הנצח, שמובנה הוא נצחון אך גם נצחיות והורשה הלאה ל"ברא כרעא דאבוה [הבן הוא רגלו של אביו]", המנציח אותו בעולם (וכנודע שספירת הנצח מקבילה לרגל ימין).

בעניין זה מסופר: **פעם אחת באו לרבי ר' בונים משפחה של שלושה דורות: סבא, אבא ונכד, כולם נכנסו יחד לרבי. אחרי שדברו מה שדברו, הרבי הסתכל על שלושתם ואמר לסבא: כל מה שעשית בחיים היה בשביל הבן שלך (האבא). אחר כך פונה לאבא: כל מה שעשית בחיים זה בשביל הנכד. ואז פנה אל הנכד ואמר: אחרי כל מה שהסבא והאבא עשו, איפה אתה נמצא? איכה?**

זהו עניין הירושה הרוחנית: כל עמל ההורים הוא למען הילדים, ועליהם להעריך זאת – וגם לדעת לקבל נכון את הכוח הזה על מנת ליישם ולפעול.

מיד נשמעה מקהלת קולות מן האדמה, והשיבה להם: "אנו כאן מלפני מאות שנים, וכולנו כאן נהרגנו על קידוש ה'. כל אנשי החלקה הזאת הם קדושים שאין שום בריה עומדת במחיצתם, לכן אנו לא מרשים שאף אחד יקבר כאן, גם לא אף יהודי! בכל פעם שתשימו אותנו, נזרוק אותנו החוצה".

חסידי פשיסחא לא התפעלו יותר מדי, וצעקו בחזרה: "אנחנו חסידי פשיסחא, חסידי הרבי ר' בונים, וזה חברנו. גם הוא חסיד של הרבי ר' בונים, והוא מת מצוה, ואנו מבקשים בכל בקשה שתתנו לנו לקבור אותנו". קברו אותו שוב, והפעם לא נשמע רעש והנפטר נשאר בקבר. המשיכו החסידים את המסע והגיעו לפשיסחא אל הרבי. עוד לפני שהספיקו לדפוק ולהכנס, יצא הרבי אליהם ואמר להם: דעו לכם, כמה קשה היה לי לשכנע את הקדושים האלה שישכמו לקבל את השכן החדש איתם ביחד.

ב'סיפור המפחיד' הזה, כמו בסיפורי צדיקים רבים, מתגבר הצדיק על מכשול רוחני העומד בפני תלמידיו. בסיפור זה במיוחד, מורגשת התגברות יוצאת דופן: ראשית, יש כאן וויכוח מול קדושי עליון, ולא מול סתם קליפות וכוחות טומאה. שנית, אותם קדושים הם אנשי נצחנות והתגברות בעצמם – הלא הם גברו על עצמם ועל הגויים, וקידשו שם שמיים ברבים – ודרוש כוח מיוחד בכדי להכניע את ההתנגדות התקיפה

המשך מעמ' 25 <<

כלומר, גם אצל יהודי השומר תורה ומצוות בהידור יכול להיות "שרש פורה ראש ולענה" של עבודה זרה ברוחניות, גם בדקות ואפילו בהעלם (לא במודע), בכך שאינו בוטח באמת בה' אלא משליך את יהבו על אמצעים גשמיים ותולה בהם את מקור פרנסתו (על דרך שנאמר על אסא, המלך הצדיק, שחטא בכך שבהיותו

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מה אתה זוכר?

קראתי שהבעל שם טוב היה שואל אנשים "וואס געדענקסטו?" [=מה אתה זוכר?] - מה העניין בזה? האם כוונת השאלה היא מה זוכרים בכלל או שהכוונה למשהו מסויים, כמו השורשים המשפחתיים וכדומה?

מענה:

הכוונה היא להזכרון הראשון שאתה זוכר בחיים. מטרת השאלה היא לעורר זכרון קדום, מההעלם שבנפש, מהלא-מודע,

היינו "דע מאין באת" - "אין מזל לישראל" (כפירוש הבעל שם טוב), ובכך לקשר את היהודי לשרש נשמתו. רבי נחמן מברסלב לקח את הווארט הזה מסבו, הבעל שם טוב, ועשה ממנו חלק מהסיפור על ה'ז' בעטלערס, בחלק על הבעטלער הראשון-העיוור, עיי"ש.

חינוך לבטחון עצמי

שמעתי בשיעור של הרב

שהחינוך שייך לספירת הנצח, שפנימיותה בטחון פעיל, ולכן עיקר החינוך הוא לתת לילד בטחון עצמי. איך באופן פרקטי מנחילים לילד בטחון עצמי מתוקן?

מענה:

מעודדים את הילד להציב ולעמוד ביעדים מציאותיים, תוך נתינת הרבה אמון ביכולותיו לעמוד במשימה. אצל קטנים צריך להשתמש גם בעידוד ע"י פרסים, כמו שכותב הרמב"ם כו'.

אנכי והילדים

המדור לילדי ישראל

בכניסתם דְאָרְט

לָה תִפְלִינּוּ? עֲלִיָה לְדָאָג לְהַשִּׁיג וּלְהַנִּיחַ אוֹתָן בְּכָל יוֹם. צְרִיָה לְסַיֵּם עֲבוּדָה דְחוּפָה? אִין בְּעֵינָה, הִיא תִמְתִּין לְאַחַר יְצִיאַת הַשָּׁבֹת. לְמִרְוֹת הַחַיִּיב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל בְּקִיּוּם מְצוּוֹת אֱלֹהִים, הֵן אֵינָן נִכְלָלוֹת בַּהֲגָדָה שֶׁל מְצוּוֹת צְבוּר. מִדּוּעַ? מְשׁוּם שְׁחִיבָן עַל כָּל יְהוּדֵי קִיָּים גַּם בְּלֵי שׁוּם קֶשֶׁר לְקִיּוּמָן עַל יְדֵי יְהוּדֵי אַחֵר. אִם הִשְׁכַּח שְׁלֵי לֹא יִנִּיחַ תִּפְלִין – הֵאֵם אִפְסִיק לְהִיּוֹת מְחִיב גַּם אֲנִי? לֹא!

כְּמוֹכָן, אֲנִי לֹא חֵי עַל אֵי בּוּדָד. כָּל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים אֶחָד לְשֵׁנִי, וְכָל מְצוּוֹה שְׂאֲנִי מְקִיָּים הִיא "בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל". יוֹתֵר מְכֻבָּד, הַאֲכַפְתִּיּוֹת שֶׁלָּנוּ מִהַזֹּלָת הִיא בְּסִיסִית, וְלָכֵן אֲנִי נֶעֱשֶׂה כָּל מֵאֲמָץ לְזִכּוֹת כְּמֵה שְׂיֹתֵר יְהוּדִים בְּקִיּוּמָן שֶׁל הַמְצוּוֹת.

אָבֵל מְצוּוֹת הַצְּבוּר שׁוֹנוֹת. הַצְּבוּר כּוֹלֵל אוֹתֵי, אוֹתָהּ, אֶת הִשְׁכָּח מִמּוֹל וְאֶת פְּלוּגֵי, הַתּוֹשֵׁב מִחֲדָרָה, שְׂאִפְלוֹ אֵינִי מְכִיר. הַצְּבוּר הוּא כְּלִינֵי יַחַד, וּמְצוּוֹת הַצְּבוּר הֵן כְּאֵלּוֹ שְׂפָלָנוּ עוֹשִׂים יַחַד

"אֱלֹהִים, חֲבֵרָה, דְּקוּס עַל פִּרְעֹה'ס. בְּפֶסֶס אֲמִיִּים, בְּאִיִּים יִמָּד" "...."

"וְהוּא יִקְרָא שֶׁכֵּי? לְמֵאֵה אֵי אֶרֶב עַד כַּסֵּי?"
 "כִּי בְּפֶסֶס' עַל כְּנֵעַל, וְיִמָּד' לְזִבְ אֶסְוִק..."

אֶת פְּרֻשֹׁת שׁוֹפְטִים נִתֵּן לְהַכְתִּיר לְלֹא סִפֵּק כְּפֻרֻשֹׁת הַצְּבוּר! לְמֵה? כִּי יֵשׁ בָּהּ, יוֹתֵר מְכָל פְּרֻשֶׁה אַחֲרֵת, עֲסוּק מְרָכֵז בְּאוֹתָן מְצוּוֹת מִיְחַדּוֹת הַמְּכַוֵּנֹת 'מְצוּוֹת הַצְּבוּר'. הַמְּפֻרְסָמֵת מֵהֵן הִיא כְּמוֹכָן מְצוּוֹת הַעֲמַדַת מְלָה, הַרְאִשׁוֹנָה מִמְצוּוֹת הַצְּבוּר. כְּאֶשֶׁר הוּא מִתְמַנֶּה לְתַפְקִיד הַחֲשׁוּב הוּא מִתְחִיל לְסַדֵּר אֶת הָעֲנִינִים: הַקָּמַת מְעַרְכַת בְּתֵי מִשְׁפָּט שֶׁל "שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים" וְיְצִיאָה לְמִלְחָמוֹת בְּאוֹיְבֵי עַם יִשְׂרָאֵל. מֵהוּ בְּעֵצָם מְצוּוֹת צְבוּר?

מְצוּוֹת בְּצִבּוּר

כָּל יְהוּדֵי וְיְהוּדֵי מְחִיב בְּהִנְחַת תִּפְלִין וְשְׂמִירַת שָׁבֹת, וְלֹא יוֹצֵא מִן הַכָּלָל. אִין לְעַ"נ חִיה שְׂרָה בַת ר' מִשֶׁה ע"ה נִכְתַּב ע"י הַרְבַּ שִׁילָה אוֹפֵן.

אלוף בהעמדת מוטות העץ התומכים את התקרה; ואת מוטי מענינת רק התאורה שתעמד במבנה. מעלה! אז מה הבעיה? זהו, ששלב העצות יכול להמשיך גם שלש שעות. ישעיה המדריך הגיע באחור, רק אחרי שעתים, ולמרות האחור קשה היה לזהות סוג של מבנה...

דוקריס אמריות

"חבר'ה, הגזמתם! שעתים הן לא מספיק זמן?", ואז מתחיל שלב ג – שלב התרוצים... "אני מבין, 'כל אחד' סמוך על 'כלם' ואז 'ביחד' הרים פה עבודה מקצועית...". זהו, את ישעיה, המדריך המעשי, לא מענינים תרוצים. בתוך שתי דקות כל אחד ידע את תפקידו בכח, ותוך חצי שעה עמד המאהל המיחל.

אז מה הסוד? איך קרה הפלא? באשר כלם אחראים – אף אחד לא אחראי. אחד סמוך על השני, והשני על השלישי. עצות אפשר לתת עד מחר. מה אכפת? זה עולה לי כסף? דברים מתחילים לזוז רק באשר מישהו אחד קם ונוטל את היזמה לידי. הוא מבין שאם כן ימשיך העסק לא יקרה בפעל כלום. איך רואים זאת? פשוט, הוא מתחיל לחלק פקדות. מי שעושה זאת בצורה הכי נחרצת פנראה מבין מה הוא אומר, ולכן למעשה כלם נשמעים לו.

זהו סודו של המלה. מלה מבין את הרעיון הפשוט: "אם אין אני לי –

ומגיעים לתוצאה אחת גדולה ומשתפת! זו הסבה שקיימן של מצוות הצבור חל רק כאן, בארץ ישראל. ברור, רק כאן מתרחש ה'יחד' הגדול של כל היהודים!

דמה כא זכיר?

אני חייב לספר לכם משהו משעשע ממחנה הקיץ האחרון. היום הראשון בשטח נחשב ליום ההתנעה של השבוע, אבל גם ליום הכי 'מרוח'. זהו בעצם היום בו מטלת לראשונה האחריות עלינו. בהמשך זהו פעילויות מארגנות, טיולים ואטרקציות, אבל בנית המאהל הקבוצתי היא משימה שמטלת עלינו. כל אחד אמור להוציא את הציוד אותו הביא מהבית – סדינים ובדים מתאימים – ויחד עם הציוד המקצועי שמביאים המדריכים עלינו לבנות יחד את המאהל. "חבר'ה, יש לכם שעה וחצי עבודה. אני חוזר ורוצה לראות כאן ארמון לתפארת", הכריז ישעיה המדריך, לפני שפנה לחדר מפקד המחנה.

טוב, אז השלב הראשון הוא שלב הדיונים. חכמי העדה מתכנסים – אהל אינדיאני סגור או מאהל פתוח? מיד עם ההכרעה מתחיל השלב השני והמשעשע: שלב העצות. כל אחד מהחברים מפריח עצה אחרת. חיים מתמחה מאיפה להתחיל את הבניה; יוסי יודע ליעץ בתחום הקשירה – אילו קשרים חזקים במיוחד ומתי כדאי בכלל להשתמש באזקונים; מנחם

הפרטית שלו: להפיר בחסרון של דמות
כזו, ולעשות כל שביכולתו כדי לעורר
את החשק אליה.

ועוד דבר חשוב: כל אחד מאתנו
הוא מלך. מנהל התלמוד תורה הוא
מלך המוסד; מחנך הכיתה הוא מלך
על תלמידיו; אבא הוא מלך במשפחה;
אבל גם לכל אחד מאתנו יש ממלכה
משלו: עשרת כחות הנפש שלו! כן, כל
אחד יכול להפך למלך. איך? פאשר הוא
מקבל את על מלכותו של ה' וממליך
אותו על עצמו!

שנזכה בקרוב ממש להעמיד עלינו
את מלך המשיח!

שבת שלום ומברך!

5?

מי לי?". הוא לוקח אחריות ומתחיל
להוליה את כלם אל הפיון הרצוי.

דעו את עצמכם

אז רגע, העמדת מלך היא מצוה על
הצבוח, וזה אומר שכלם יחד מחיבים
בקיומה. אבל הרגע הסברנו שמלך
הוא אדם אחד שקם ומזיז את הענגנים
ביזמתו. אז על מי מטלת המצוה?

פנראה שמצות העמדת מלך מחיבת
את השלוב בין השנים. אנחנו מצדנו
מצוים לעורר את החשק להעמיד עלינו
מישהו, אחד ומיחד, שתפקידו יהיה
להוליה אותנו בכשרונותיו הברוכים אל
הגאולה השלמה. כדי שלא נשאר חבורת
מיעצים פטפטנים, כמו במחנה הקיץ,
על כל אחד מאתנו לקחת את היוזמה

העולם זו משמאל לימין.

עוד הרבה לפני מושגי הימין והשמאל בפוליטיקה, עוסקות הקבלה והחסידות בהגדרה הפנימית של ימין ושמאל. נשמות של שמאל נוטות לאסור, להצניע, להתבסס על חווית יראה ולהיזהר מכל איום. נשמות של ימין הן נשמות של חופש, אהבה, פתיחות ונועזות – אוהבות לטייל, נוטות להתיר ו'לא שמות' על אף אחד ועל שום דבר. העולם שלנו, שהופך להיות יותר ויותר מתירני, פתוח, חופשי וחצוף – זו חזק ימינה.

התזווה הזו איננה רק 'בעיה', היא שיקוף של תופעה פנימית – התקדמות מעבודת ה' המבוססת על יראה לעבודה שעיקרה אהבה ושמחה, מאלול של חרדה ודאגה לאלול של שמחה וקרבת ה'; מעבר מעבודה מופנמת ונסתרת לתנועה גאולית של "יפוצו מעינותיך חוצה"; מהפך מיהדות המכונסת בבית המדרש ליהדות הפועלת בריש גלי, תוקעת בשופר גדול ומשתמשת בכל האמצעים הטכנולוגיים כדי לקרוא לשיפור ושינוי; ובסופו של דבר מעבר מדמות הצדיק הנחבא אל הכלים למלך שתפקידו "לתקן עולם במלכות שדי".

אכן, כדי שהתנועה הזו לא תהפוך להחצנה שלילית, התבלטות וגאווה (כמו השיקוף החיצוני שלה), אסור לאבד את הבסיס הראשוני – צריך קודם כל לדעת לייקר את הצניעות, ומתוך כך לשמר בתוכנו את האיכות של 'העולם הישן' ולחיות בנשיאת הפכים של שתי התכונות – "לאכללא שמאל בימינא".

בנושא זה בכלל, ובהקשר של עבודת אלול בפרט, עוסקת החוברת השבוע – החל ממכתב לתלמידים ולתלמידות שחזרו השבוע אל ספסל הלימודים, דרך שיעור שנמסר לבנות-תיכון ובו מתורגמים מושגי העומק של הקבלה והחסידות לעבודת ה' של כל אחד ואחת ועד לביאורי קדושת-לוי על הפרשה. גם מדור מלכות ישראל השבוע ממחיש את המעבר מדרישות נוקשות ובלתי-ישימות למבט חסידי על תיקון המציאות.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

